

СВОБОДА НАРОДАМ — СВОБОДА ЛЮДИНІ!

ВІСНИК
THE HERALD
Суспільно-політичний лісатник

З М І С Т

	стор.		стор.
До „може” чи „має” ще й „повинна”	1	I. Хорольський — Десять — за сто	21
Є. М. — З нотатника	4	Сокіл — Українські організації Нью-	
I. В-к — Хто-кого?	7	Йорку протестують проти советів	
А. Орликовський — Проблема Ма-		в Об'єднаних Націях	25
рокко	13	Ол. Савко — Харківські зустрічі	26
М. Н. — Острів Окінава — поважна		Леонід Полтава — Слово до Єнея	28
військова база	15	Др. О. Соколишин — Про Агапія Гон-	
Проф. Н. Полонська-Василенко —		чаренка	29
Ольга, велика княгиня України-Русі	16	Ф. Одрач — Полісся	30

В
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛІСАТНИК
С
ОРГАН ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

ВІСНИК

ДО „МОЖЕ” ЧИ „МАЄ” ЩЕ Й „ПОВИННА”

Українська публіцистика заговорила знов про консолідацію. Хоч в тому говорі й непомітно якоїсь нової думки, але пробиваються голоси, що треба б припинити боротьбу за престіжі президентські, покинути бавитись у мандати центрів, а таки шукати виходу з невідрадного стану у внутрішньо-українських відносинах. Не добрим є, що й цього разу в публіцистиці, як то було і в 1945-48 рр., коли вперше почали консолідуватись вгорі, мовляв, треба нам репрезентації перед світом, наголос ставиться на презентацію, а не на об'єднання спільноти.

Що репрезентація річ потрібна й преважна, то безсумнівне, але, щоб репрезентувати треба знати самим, чого хочемо, треба мати, крім ясно окресленої мети, шлях, яким будемо йти, щоб осягти її. Воно легко й просто сказати в доповіді, в нас же одна мета, сідаймо за круглий стіл та будемо консолідуватись. То в доповіді, а на далі не виходить гладко, бо, як знаємо з теперішньої практики, одні потягли на непередрішенську толоку, а в себе — для спільноти говорять про самостійну й соборну. Кричать про традиції державного центру, а в практиці їх негують, заперечуючи самі державницькі принципи, зводячи проблему визволення окупованої держави до національного питання в імперії після повалення більшовизму. Це одно. Друге — база нормалізації внутрішньо-політичних відносин. Всенаціональна, що спирається на підтримку й співдію всієї самостійницької спільноти, нею контролюється, підтримується й обороняється, чи партійно-групова, яка діє незалежно від домагань і прагнень спільноти, перед нею не звітує, а свою діяльність достосовує до укладу чи кон'юнктури політичних сил у світі.

Нормалізація, чи той „один гуж”, про що згадувалося на конференції ПАУК, побудована на другій базі, без співдії з спільнотою, без її під-

тримки, узалежнена від вітрів політичної кон'юнктури чи декон'юнктури, нічого доброго не принесе, не змінить існуючого стану, а ще погіршить його. Все лихо від дотеперішніх консолідаційних вправ в тому й було, що, консолідуючи, бралося під увагу не органічну потребу об'єднати спільноту, не національні інтереси, а намагалося за круглим столом кількох партійок, чи партій, створити репрезентативне тіло. Найменше думалося про роботу для боротьби і співдії, чи підтримки її й спротиву, який веде неупокорена нація, а більше проте, якби найкраще приподобати великій зовнішній політиці, до якої так і не спромоглися добрatisя. І оте взорування на зовнішні вимоги, а воно було домінуючим в консолідаційному гаморі і привело до того, що маємо. Через 10 років консолідування так себе розконсолідували, не без допомоги зовнішніх сил, що далі нікуди.

Занедбавши українські національні інтереси внутрішньої політики (в широкому розумінні) в угоду зовнішній кон'юнктурі, узалежнивши все від неї, консолідатори партій пішли туди, куди вона вказала, — в науку до советського непередрішенства. Проблема унормування чи консолідації має свою десятилітню історію і ні на крок не посунулась вперед. Десять років тому, як і тепер, консолідаційне усередіє приходить тоді, коли у взаєминах світу з большевицькою імперією наступає якесь відпруження. Тоді — примирення, а нині — співіснування.

Лихо було в тому, що тоді, щоб достосувати до вимог тодішніх відносин у світі (замирення з большевиками) і чути не хотіли про змаг в Україні, про боротьбу нації, проти якої ворог кидав вишколені дивізії, укладав пакт трьох держав для подолання безприкладної в історії всенародньої боротьби. „Про яку повстанську боротьбу може йти мова, — говорив покійний професор І. Мазела — в атомний вік? Досить

двох — трьох атомових бомб на головні міста Советського Союзу і комунізму не стане". На ділі вийшло так, як є. На атомові бомби тепер в боротьбі з большевизмом найменше надії покладають оті зовнішні сили, від укладу яких ми узалежнили були свою партійну консолідацію. А однодумці покійного лідера, що так крилато уйняв тодішню консолідаційну суть і ті, що відстоювали саме таку базу консолідації, опинилися в спільному фронті з єдинонеділимцями антибольшевиками, які коли йде про зasadніче ставлення до наших державницьких інтересів, мало чим, а вірніше нічим не різняться від соєтської імперської політики. Нинішне заприложення чільних діячів трьох партій, ще ніби сконсолідованих, на непередрішенській толоці, їхня політична робота під керівництвом російських єдинонеділимців, що ведеться проти українських державницьких інтересів по обох боках залізної заслони, є логічним наслідком того, що починали не з того кінця. Робили, як у Котляревського сказано „на зворот”, „що стойте треба, — те ламали, що кинути треба — те ховали”.

Не можна говорити про унормування відносин українського політичного світу, взоруючись на кон'юнктуру, чи декон'юнктуру. Щоб унормувати ті відносини треба однозгідно устійнити базу, вихідні позиції, а вона може бути тільки державницька, самостійницька, яку в публікаціях Інституту, де наші політичні лідери працюють редакторами, називають сепаратистичною, шовіністичною й інш. В боротьбі за визволення, про яке ніби всі говоримо, крім мети, яка у нас спільна — Україна — Єдина, Неподільна й Суверенна, преважним, не менш важливим від мети, є: якими шляхами йти до неї. З яких позицій вести визвольну діяльність: Мінімально непередрішенських чи державницько-самостійницьких? А від відповіді на це буде залежати й практика самої діяльності.

І це стосується так само боротьби з больше-

візмом чи по теперішньому з комунізмом. В липневому числі журналу „Вопроси Історії” в передовій статті про формування української нації, ставиться питання про боротьбу з націоналістичними працями з історії української нації, що їх видають націоналісти за кордоном. В журналі кілька статей присвячено проблемі „соціялістичних націй” і в усіх наголос ставиться на боротьбу з націоналізмом, щоб переборовши його, створити єдину соєтську націю, а ніде не згадується про поборення советознавчих праць Інституту, бо вони не страшні для імперського большевизму, бо виконуються в тому ж пляні. В соєтській бібліографії про соєтську партізанку з часів другої світової війни згадується для використання горезвісну працю Д. Карова, видану Інститутом. А сконсолідовані партії, співпрацюючи в Інституті советознавства, хіба не співучасні до видання її й її подібних праць? Та ж плятформа там одна.

Не можна говорити серйозно про унормування внутрішніх відносин, обминувши головне — шлях на який уже стали, ті, що консолідували взоруючись на кон'юнктуру. Сьогодні ніхто не буде заперечувати того, що непередрішенський шлях не веде до суверенного Києва, ним коли й підвезуть до Києва й Львова, то тоді як там чужі намісники, після повалення большевизму, будуть плебісцитувати над тим, чиїй правді бути в Українській Державі: українській, чи всесвітній? А стисліше: самостійній Україні бути чи у федеративнім союзі трьох Русів? Перше ніж нормувати, треба усунути ненормальне, антидержавницьку практику тих, що свою діяльність розгортають на непередрішенській базі, яких ще й тепер вабить, сказане М. Драгомановим в листі до В. Навроцького — „Ми в Росії дома, свої”.

Недавня сесія ПАУК теж чимало розважала над справами консолідації й репрезентації. І так, як виглядає з матеріалів сесії, то говорили про консолідацію, а думали про репрезентацію. В своїй доповіді на сесії ПАУК про „Діючу консолідацію” др. Д. Галичин представив нинішній стан українських відносин так:

УНРада, яка у внутрішній політиці безкомпромісово обстоює державні традиції УНРади з 1918-1920 років, отже, можна б сказати, стойте безкомпромісово на засаді „передрішення”, у зовнішніх зв'язках, як це наглядно доказувала заява голови УНРади, інж. Осипа Бойдунника, з приводу його резигнації з того посту, пішла

„VISNYK” — „THE HERALD”

Published Monthly by the Organization for Defense of Four Freedoms of Ukraine, Inc. 123

„Second class Mail Privileges Authorized at New York, N. Y.”

I. Wowchuk Editor in Chief.

Address: P. O. Box 304, Cooper Station
New York 3, N. Y.

A came ix, aki bci shae mo, oti tpi maptti, uo
zaamungnica b tiiñ kohctpykulli sahexaani, aña spa-
juni. Ta cunpares a tomy, uo upnhabeam oti nshn-
juni. Ii nepeätzymoan, mojan fopmajaþo ichyjohoi
lunnin i nepeätzymoan, micja poækohcojijybrahna he xohtyþ
kohctpykulli, micja poækohcojijybrahna he xohtyþ
an bke he mokytþ 3abephtyn ha jeþkabrunupki

Hixto hikomu he sanapegybar i he sanapegye,
apekabahinukpolo hiny, jokohahoro haujio haujio,
akra b cihni 1918 p. cka3aa: "Yrapia e nepekabao
gpatan 3a nijcaray hinhiyhoi Sopotpon tpari-
hinx monjor ninyjor, he gyajyarat ha hnx bus-
jatay hejogpoli chaujumun, akron he yinjaban te
minyjat a intyji, sa nii mognmo jo getramn
chepehatinc, 30 metr he jijngem. Ton, xto he-
kunitnho brinckye cyrache B minyjil fopm, Btpa-
bephytun haujy Gopotpon 3a nepekabry heeajek-
kohctykuon henepegyptetro, mu hamarebreca 3a-
Mocchin lophrpe Yrapiaiur B Amepnui posra-
kajohn haal cimbaroi yahopmybarha ykpachkrus
motjintuhinx bijohochi sampaado saninebar, mo ta
kohctykuia (haujohajhnni uehfp) "mae gytin bi-
jip ykpachkrui cimbaroi cimbaroi 3a Gyp-
repehny Yrapaiy, cimbaroi ha cimbaroi ni.
tpnumi bix haujohajhnni motjintuhinx cinti li ta
ouo acanty yxbai Kohrpccy he xoayt bnhant
ti, aki nospatajnic 3 henepedjumehctro, nia-
"mae". He b unx abox ciorax Jijo, a B nospa-
yobax, monuix, ha rink ta haujohajhna koh-
cypukui (3 moljajuy binbajphn xarjash, 3 no-
tary ykpachkrus ihpecib, a he jekorohktypn
soberiuhpoj) maja 6 gytin 36yjoraba. I "moke" i
yn nijbarajhno yahopmybarha herijimino hi no-
jia H. P. Jijo a nespajymobax, upnunutax, ha
aki boha mycntr compartnic.

Боhn, БиxоBaнi Ha Mаркax i o6pycнejiBckиx koxия Bopoлn yKpaиchкoи AepKaBunupkoi jieji no-
KoHжoKtyп. Bohn i B hиHиHиn AekohжoKtyпi,
uниBia AepKaBunupkix, He BiжctyMиn Biжn uпHи-
uпanoпy He ocopoMиn, He BiжctyMиn Biжn uпHи-
HaнGиBpaMo MикhaPoupho Ro haнpyKceHn Ha-
BiжHorejHeHHa 3aBoHoro AepKaBocTn i B HaC
pa3 HicKия Hopa3Kи HicKия Hopa3Kи He BiжHorejHeHHa CHTi, aKи 3a-
GopoTpebi HicKия Hopa3Kи He BiжHorejHeHHa 6 HaJиA B CoBиn
TaHHaMи, Byjo 6 TpaTHиHиn, KoJи 6 HaJиA B CoBиn
JiajaPiHicTB Biжn cHиJipHocTn, He HicKиHicTB 3 H Jom-
Me TiЖHиK B riпpoMy BиHахи, riпxoByjoH CBoHo
cHиJi cypBepeHicTB, i TeHep xoHytB poGоTи te Ca-
piHеHHa, a „uпHeneBojeHи o6CTaBnHaMи“ MpoTojo-
i жеax M. TpaTHиHиB, Taji MoHнaHи 3 HeTepeД-
BnepeД, BиxоBaнi Ha Mаркax i o6pycнejiBckиx

позиції, бо мусіли б заперечити себе перед тими чинниками, з якими складали умову про „сотрудничество” на антидержавницькій непередрішенській плятформі.

Слово „повинна”, яке ніби для компромісу винайшов ПАУК нічого нового не вносить до „може”, чи „має”. І воно не є жадним компромісом, бо йде ж мова не за „має”, „може”, чи „повинна”, і не в тому суть, де зустрінутись на „пів дорозі”, „чи чверть дорозі”, а тільки в тому що **повинен кожен**. Конкретно мова йде про підстави, аксіоми національно-політичні в боротьбі за відновлення окупованої держави: Зобов’язують вони, чи ні? Коли вони зобов’язують, а так мусить бути, тоді треба зійти з непередрішенської толоки в єдиний національно-визвольний фронт і разом зі всіма, з цілою спільнотою діяти так, щоб і на зовні, і в себе не відходити від них. А доки є так, що в себе, перед спільнотою, у людей з Нац. Ради. Державницька засада змагу передрішена, а „у зовнішніх зв’язках” непередрішена, як то твердить д-р Галичин, посилаючись на авторитетну заяву б. голови Нац. Ради інж. О. Бойдуника, гра словами нічого доброго не дасть. Коли люди силою своєї вдачі, укладом політичного думання, в силу різних обставин не можуть жити „без компромісів з непередрішенством”, то що їм поможет „повинні”, коли вони з усердієм працюють в єдиному фронті непередрішенського совето-знавства з тими, для яких ідеалом є єдина нація на великих просторах советської імперії.

На сесії ПАУК було насвітлено й історію десятилітньої консолідації, згадано було й тих, які не шкодіючи трудів своїх, працювали для неї. А в кінці стверджено, що збудована хатка розпалася, бо і при будуванні її було дуже багато застережень. Поминаю тут те, як подано всю оту історію. Річ не в історії, а в тому, що люди, які за окресленням сесії ПАУК „повинні” і після того, що сталося в партійній хатці-конструкції, зведені до трьох партійок, не хочуть думати про вихід. Єдиним їхнім бажанням є зберегти оту хатку на непередрішенській плятформі в законсервованому виді. А нинішна дійсність, українська визвольна рація найменше потребує консервування того, що само себе не виправдає.

Е. М.

З НОТАТИКА

16.IX. 55. Знаний і навіть славнозвісний колись львівсько-польський політик і професор Станіслав Грабський, десь на початку 20-х років, бувши міністром, сказав нашій холмській делегації такі вікопомні слова: „На Хелмщизні, о ілє вем, нема Русінув, а, о, ілє сон, не повінні биць”. І пророчо додав, що за яких двадцять літ „жадного українського питання” в Польщі — не буде.

І треба ж іронії долі, що цей самий Грабський, власне коло 20 років пізніше, мусів не лише покинути родинний Львів, а й закликати своїх компатріотів покидати терени **Західної України**, як дослівно виразився бл. пам'яти польський політик.

Не для злорадства чи навіть іронії пригадалося це: злісно раділа чи іронізувала над цим досхочу, певно, сама музя історії, не кажучи вже про мстиву богиню Немезіду. Мир праху бл. п. малопольського професора і вічний Йому спокій...

А пригадалося це, якби рікошетом, з ніби зовсім іншого приводу.

Отож в ч. 2 „Екзайл Юроп Рівю” (як реферує „Америка”) подано характеристику різних політичних еміграцій Сх. Європи під наг. „Екзильна Панорама”, а, між іншим, і про нас. Характеристику нашої еміграції подано легко, зручно, репортажово і, навіть, своєрідно — „об’єктивно”. „Їхня політична мета — незалежна Україна”, пише незнаний автор з такою легкістю, якби можлива була й інша політична мета, напр. „залежна” Україна. Очевидно, що та „незалежна” є „від десятиліть улюбленим німецьким проектом” і т. д. Все це надто знане і малоцікаве. Але ось що нас моглоб заінтересувати:

Поляки, Чехи, Мадяри й Румуни не є ентузіястами такої можливості (— „незалежної”? — Е. М.), бо українці претендують на всі ті польські, чехословацькі, мадярські й румунські території, які прилучили росіяни до Советського Союзу після II світ. війни. Українці вимагають з особливою наполегливістю Карпатської Русі, яка є дуже важливою стратегічною територією,

що забезпечила б їхнє потенціяльне панування над карпатським басейном.

Розуміється, увесь цей уступ можна б сприйняти й гумористично, але усмішка мимоволі переходить в гримасу. I — мимоволі — з'являється тінь Станіслава Грабського з її „о ілє вєм” і — наслідками тієї „ведзи”.

Отже „незалежна Україна не викликає ентузіазму” у всіх тих народів, що нині — разом з Україною — знайшлися в просяклім брудом і кров'ю єдинім московськім мішку. „Евентуальне” посідання „незалежною” (отже „евентуальною”) Україною, заселених від тисячоліття українцями ж теренів Закарпаття — булоб „небезпечне” з огляду на „дуже важливе стратегічне значення” тих теренів. Але посідання вже тепер Москвою половини двох континентів з десятками історичних народів, іх тисячолітніх культур і всіх „стратегічних значень” теренів, що обіймають фактично пів світа, — то, виходить, не є річ небезпечна, бо, по-перше, є то „самособою зрозумілій факт”, а, по-друге, є то „наслідок велетенського соціального експерименту”. I, взагалі, як кажуть поляки, „то — цо інного”.

Висновок? Приймаючи на хвилину закони логіки тих поляків, румунів, мадярів і, навіть, „чехословаків” (?), висновок може бути лише один:

**Хай живе брудом і кров'ю просяклий,
єдиний московський мішок!**

Ad infinitum...

17.IX. 55. Короткотривала сенсація: вийшов у Лондоні том „Нотаток до Щоденника” М. Літвінова — б. довголітнього керівника сов. зовнішньої політики. Як видно з уривків, поданих пресою, „Нотатник” той є цікавий в багатьох відношеннях, зокрема що до насвітлення характеристичної постаті був. сов. вельможі та дехих закулісних справ Кремля.

Справа, яка в 20-х роках найбільш постійно турбувалася советського Талейрана, це „можливість порозуміння польсько-українського”. Року 1927 нотує він побачення українських діячів з Пілсудським. Року 1929 — освідчення Пілсудського „українським міністрам і генералам” (?), що він „готів повторити рік 1920”. Року 1932 Літвінов підкреслює, що не можна допустити, аби „петлюрівці розвивали свої кадри в Польщі”.

Цей страх перед „евентуальною незалежною” червоною ниткою проходить через нотатки Літвінова, бо й під час закарпатських подій р. 1938 нотує, що „Політбюро, як і Сталін побоюється українців”.

Отже знаний тодішній дотеп Сталіна, про „слона” (СССР) і „моську” (Закарпатську Україну) був, в дійсності, не таким дотепним, як тоді здавалося.

27.IX. 55. Нарешті — справжня сенсація!

Під час переговорів канцлера Аденауера в Москві — Хрущов (який чим далі, тим більш починає нагадувати „душку-тенора” кремлівської капелі) мав сказати дослівно:

— Виникнення комунізму завинили й ви, німці. Адже ж Маркс і Енгельс народилися в Німеччині. Ви заварили кашу, самі й розхльобуйте.

Це, навряд чи дуже дипломатичне (ба й політичне) прохоплення п. Хрущова варте будоб спеціальної монографії. Ризиковність цього твердження підкреслюється пікантною обставиною, що речення це виголосив ніхто інший, як генеральний секретар Комуністичної Партії СССР, якого, сказати б, „поніс темпера-мент”.

Найбільше, однаке, цікаве є те, що від цього ствердження офіційної особи сучасного Кремля до офіційної ідеології білогвардейщини („запльомбований вагон” і т. д.) — вже не один крок, лише хіба один міліметр.

Ще трошки і, здається, прозвучить давно знайоме: „Сильний, державний, царствуй на страх врагам!” Але, одночасно, приходить в голову досить скептична думка: коли генсекретар партії, отже комуністичний вождь СССР, прохоплюється аж такими „аргументами”, то, перефразуючи Шекспіра, можна було б ствердити щонайменше: „дещо хибує” в царстві Советів.

30.IX. 55. Світова преса повна „коекзистенції”, „духа Женеви” і „відлиги в СССР”... Мій незабутній приятель, добрий знавець і самовідеч СССР, коли я питав його про ту чи іншу область підсоветського життя, завжди з місця перебивав мене питанням: „На якім етапі?”

Немає сумніву, що теперішня советська „відлига” це також тільки етап. Етап, можливо, дуже трудний і дуже ризиковний. Але, щоб він став кінцем, треба було б чогось іншого, а не зичливої лише „обсервації” советського спек-

таклю з женевської льожі. При сучаснім стані світу, наколи той стац не зміниться, біжунийsovетський етап має всі шанси залишитися лише етапом... на генеральнім шляху ССР. Але деякі деталі того етапу, все ж, варті занотування.

Ось липневий зшиток журналу „Вопросы Истории” приносить передову непідписану (отже „руководящую”) статтю під несподіваним заголовком: „За глибоке наукове студіювання історії українського народу”. Є в тій статті досить багато місць, з яких вилізає приповідкове шило з мішка. Довідуємося, напр., що:

протягом багатьох літ обговорюється макети (sic!) II тому Історії Української ССР. Безконечні перероблення цього тому не завжди поліпшують його якість і зазвичай мають на цілі надати томові більш „обтекаемий” вигляд, вийняти спірні і гострі питання і тим уникнути можливої критики. (В. И. № 7, 1955 ст. 11).

Статтю закінчує заклик до „ліквідації елементів перестраховки” і — навіть! — до „виявлення справжньої наукової сміливости”.

Хто є ознайомлений з справжнім сенсом цієї совтермінології, той знає, як ці заклики зрозуміє раз на завше заляканий підсоветський історик з теренів УССР. Разом з Миною Мазайллом він міг би повторити, що „це — добра річ, тільки чує мое серце, що з того нічого не буде”.

Варто заситувати ще дещо:

Необхідним є продовжити й поглибити наукову критику буржуазно-націоналістичної історіографії і боротьбу проти рецидивів концепцій школи Грушевського... **Разом з тим** (...) не треба ігнорувати праці таких істориків-фахівців, як Костомаров, Максимович, Антонович, Лазаревський, Багалій, А. Єфименкова, що залишили студії з історії українських земель під владою **Литви (!) і Польщі.** (ibidem, стр. 8)

Навіть є такий уступ:

В капіталістичних країнах виходять книги англійських і американських реакційних істориків та **українських буржуазних націоналістів...** Важливим є давати **систематичний і своєчасний** відпір буржуазним фальсифікатам історії України.

(ibid. стр. 9, підкреслення наше).

Зі змісту статей часопису довідуємося, що найновіша „історична концепція” Сов. уряду полягає на такій схемі, якої автором є сам „генійський історик” Сталін:

Нація має свою історію, свій початок і свій кінець — писав І. В. Сталін. В той спосіб знайшли свій кінець (sic!!) русская, українська і деякі інші буржуазні нації. На зміну їм прийшли відповідні нації соціалістичні. (С. С. Дмитрієв — „Образование русской нации”, стр. 43).

Розшифровуючи цю досить мутнаву тираду сов. „історика”, приходимо до висновку, що з початком „великої соціалістичної революції” під проводом Леніна-Сталіна” наша нація, як „буржуазна”, знайшла свій „маркс-ленінський” кінець. Натомість — з’явилися „відповідні” нації „соціалістичні”. Ужитий тут „науковий” pluralis — при конfrontації з поліційно-жандармською дійсністю ССР — легко переходить в singularis: нації **советської**.

І до цього генеральна лінія Кремля — через всі минулі етапи — систематично вела. Новий етап (кінець „буржуазних” і початок „соціалістичних” націй на теренах ССР) — веде в тім самім напрямку.

Але — чи доведе? — можна поважно сумніватися, бо, як виявляється, і „рецедиви Грушевського” бувають, і „буржуазно-націоналістична історіографія” існує, і „макети” мозольно продуктованих в ССР „українських історій” ніяк не можуть набрати отого „обтекаемого” вигляду.

2.X. 55. Є такий, вже досить старий, анекdot. До колхозу приїздить „товариш з району”. В кошарі „щасливих трудящих” відбувається діялог:

— Чого ж то він приїхав?

— Та ніби має доклад: „Що таке советська влада і на якого черта вона нам здалася”.

А ось вже не анекdot. Дуже бистрий репортажист, рисуючи сучасну Тітовську „Югославію”, наводить цікаву розмову з одним з представників державної машини.

— От, ви вже позбулися залежності від Москви, скасували примусову колективіза-

I. В-к

ХТО-КОГО?

„Передова” промисловість відстала.

Липневий Пленум ЦК КПСС українська преса, задивлена на улесливі усмішкиsovетських вельмож на зустрічах, чомусь промовчала. А дискусії її ухвали того пленуму багато говорять про стан в імперії. На пленумі мова йшла про те, про що вже два роки говориться: про крутій підйом советського господарства. Стисліше: про те, як підняти промисловість на рівень тих вимог, що їх ставить життя перед нею, світова економіка і політичні інтереси Імперії. Про це завдання доповідь робив Булганін. Хрушчов третій рік без угаву підносить сільське господарство на крутій імперський узвіз, а Булганін взявся реконструювати промисловість.

У нас уже так повелося, що коли говориться її пишеться про советську промисловість, то на віру приймається, що вона високо-розвинена, передова і т. п. Наша преса, згадуючи чи пишучи на цю тему, на віру приймає твердження советської пропаганди про високий рівень советської техніки, організаційну перевагу її завдяки всеобіймаючій пляновості. Доповідь Булганіна й постанови ЦК говорять про інше. Советська промисловість не тільки не відповідає рівніві завдань, що їх перед нею ставить економіка країни, а тимбільше світова конкуренція та ще в час великої напруги, а переживає великий занепад, відсталість.

Пленум в своїх постановах, після доповіді Булганіна, ствердив, що керівники підприємств, мовляв, забули, що „техніка повинна йти вперед”, бо без цього немає розвитку соціалістичного виробництва. Після такої пригадки, в постановах підкреслено, як то Ленін учив, що „бере гору той, у кого найвища техніка, організованість, дисципліна й кращі машини... що без машин, без дисципліни жити в сучасному

цію, маєте безпосередні стосунки з Заходом... Нащо вам той комунізм?

— Комунізм? Та це ж єдиний цемент, що тримає вкупі трьохнаціональну „Югославію”.

Чи не є це відповідь також і на анекдотичне питання, що його темою була доповідь „товариша з району” в однім з колхозів УССР.

суспільстві не можна”. Мабуть не випадково на цьогорічному пленумі саме цю цитату з Леніна вставлено в постанови, в яких іде мова про переобладнання промисловості. Відомо ж бо, що Ленін на це вказував тоді, як большевики бралися за індустриалізацію імперії, підносячи її промисловість на вищий технічний рівень. На цьогорічному пленумі стверджено, що машини в промисловості, як і вся советська техніка, устаріли і потребують грунтовного переобладнання. Організація виробництва, в якому все ведеться за універсальним імперським пляном згори, незадовільна, а в багатьох галузях катастрофальна. А найголовніше, що в усій промисловості немає жадного поступу, удосконалення, — панує застій. Ці три найхарактерніші моменти, чи прикмети в промисловості ствердив Булганін і над тим, як позбутися їх, радив пленум, шукаючи виходу.

За два місяці перед Пленумом, ЦК Партиї і Уряд скликали в Москві нараду керівників підприємств, проектних і конструкторських організацій, міністрів, партійних і профсоюзних діячів. Советська преса про цю нараду писала ляжонічно, але і в тій ляжонічності було сказано багато. Коли відкинути казильні штампові фрази про успіхи і виконання плянів, то з матеріалів наради складається вражіння, що „передова” промисловість не тільки відстає від вимог часу і не виконує внутрі-імперських завдань, а, як і сільське господарство, опинилися над прівою. Мудре керівництво з Кремля, плянуючи завдання для промисловості, стежачи за формальним виконанням їх, прогавило найголовніше: обладнання в багатьох галузях промисловості надто устарілі і потребують негайної заміни. А через технічну відсталість обладнання керівники промисловості вчасно й належно не виконують поставлених завдань. Організація виробництва, як то кілька разів підкреслювалось на Пленумі і на травневій нараді, дуже незадовільна, а продукційність праці низька. На нараді все це так увиразнилося, що Булганін в розpacії закликав учасників наради допомогти „Центральному Комітетові Партиї й Урядові глибше розібратись в стані, в якому опинилася промисловість”. А

Хрущов признав, що через „погану організацію виробництва, безгосподарність та закостенільність господарників, які не дбають про удосконалення виробництва, про застосування нової техніки й технології”, не використовується всі технічні можливості. „Метал, скаржився Хрущов, витрачається нерозумно. Величезна кількість його йде в стружку. Поковка (необроблені болванки з металу, з яких виробляють деталі) важить 10 кг, а виготовлена з неї деталь важить тільки 1 кг.” Отака дійсність в советській передовій промисловості.

Два роки тому колективне керівництво імперії пообіцяло населенню перед світом збільшити виробництво предметів широкого вжитку: одяги, обути населення. А виявляється, що текстильна промисловість не спроміжня того виконати, бо технічний рівень її надто низкий. „В конструкції ткацького автоматичного станка, що його тепер випускають, від часу його вироблення (1896 р.), не було внесено жадних змін, а лише зроблені деякі поліпшення. Передова робітниця, що обслуговує 16 таких станків, за зміну виконує 1858 операцій, для чого її доводиться пройти навколо станків 14-18 кілометрів” (Вопроси Економіки, червень 1955 р.). В американській промисловості ткаля обслуговує від 32 до 60 станків, очевидно, досконаліших і не бігає кругом їх. „В ЗДА, заявив Булганін, все ткання в бавовняній промисловості майже цілком обслуговується станками, автоматами, а в нас в цій галузі станків автоматів є тільки 36% до їхньої загальної кількості. Та ѿ які то станки”.

Можна б подумати, що так є тільки в старій імперській текстильній промисловості. Ні, не ліпше і в інших галузях советської промисловості. Ось автомобільна промисловість, молода, розбудована за большевиків, здавалось би вона мала б відповідати найновішим вимогам. А в дійсності „на московському автозаводі імені Сталіна вантажне авто ЗІС — 150 було сконструйоване її пущене у виробництво 1949 р. Пройшло 5 років. Була намічена модернізація цієї машини, але її її досі не зроблено, не кажучи вже про розробку нових досконаліших конструкцій. Проектування низки автоматичних ліній триває 5-6 років”. (Вопроси Економіки, травень 1955 р.). Директор згаданого заводу Креков, признаючи факт технічної відсталості заводу на на-

раді, звалює всю вину на чорну металургію, яка постачає автомобільний завод „металем недовільної якості”. А міністр чорної металургії Шереметєв, виправдаючись, перекладає вину на машинобудівництво, бо воно „відстає з конструкціям і виготовленням сучасного металургійного обладнання”. Начальник сектора Гідро-сталі домагається реконструкції металургійних агрегатів. Про низький технічний рівень, організаційну відсталість, технологічну устарілість, говорив і директор Ростсельмаш (великий завод сільсько-господарських машин), підкреслюючи, що на заводі багато робіт виконується руками. В нафтовій промисловості не краще. Добування нафти збільшилося, але за рахунок нових нафтових копалень між Волгою й Уралом, а технічний процес добування нафти дуже відстав і на виробництвові часті аварії. На Кузбас-угіллі „богато шахт не виконують плану добуття вугілля, а 24 ще не досягли довітського рівня. Комбайні для добуття вугілля, які випустила советська промисловість, не придатні для роботи в шахтах”. Так характеризували на нараді стан промисловості і це стверджив в своїй доповіді Булганін на Пленумі ЦК. В усіх галузях промисловости соціалістична техніка відстає.

Нарада, а за нею й Пленум, ствердживши низький рівень організації виробництва, низьку продуктивність праці, дійшли до висновку про кочечність замінити обладнання усіх галузей промисловости, реконструювати її. А реконструкція потребує нового обладнання, очевидно на сучасному технічному рівні, советська ж промисловість не спроміжня, як виходить з нарад, задовольнити цього, бо вона виробляє обладнання застарілих типів. Щоб вивести промисловість з отієї відсталості, керівництво імперії змушене ввозити обладнання з закордону. І в зустрічі з американськими сенаторами Хрущов по купецьки запропонував купувати машини і станки, а продавати мangan і інш. стратегічні матеріали. Перспектива досить приваблива для промисловости Америки. Що то не була витівка Хрущова, про це свідчать ухвали Пленума, де в § 3 записано: „Зобов'язати міністрів, керівників відомств і директорів підприємств розробити і здійснити заходи по технічній реконструкції діючих заводів і фабрик — замінити застаріле устаткування новим, більш продуктивним, а також модернізувати встановлене устаткування”. (Правда, за

Люди, who icheye a 6oipmebenupkii naptii ha
naptiinhux adaptinx, krii binogdaiotb naptii ha
jzia upomniciorocti i hajtiahotb 3a binokhannia
ix i tix, who ti nianin binokhoyiotb — rochonjaphi-
nica. Ha hajpaax a tparbi rochonjapnika jo-
mara jnica arboomii kepihnikri binogdinhux
nepejazay fykhuii naptiinhux hajtiajatib ju-
pektopam. Po3oxo3kenni mik naptiinhux kepihnu-
trom upomniciorocti (rochonjapnika) i naptii-
“Byxamn li onika loyjapabenink”, chimpahinc
sha aki rojektnhe kepihnhutro zilichoe jihho,
pih he hora. Bono sarakjan gyo, aje ha tparheli-
hapaal ta po3okhikictb ayke yinpa3hutac. He
hina. Tapitiinihui loipokpartnam, luu hajtiajor-
kuicnhe 3arepmehna 3a Chatina, a luu nojci-
jorho bupora3ukye xpyuow, nijcua herjenkorlo
hijn bilupjykhnn, e ajiho 3 ihpnhn, luu 3ymor-
jene sactin upomniciorocti, rochepartnam ii. Xa-
paktepncnhe te, luu rochepartnam a horin co-
berckpkih upomniciorocti 3ymorjohetpca he 3brn-
kroo jo hajtiajahoi ihpau, he 3jio rojceh oejho
hnikri, a 6oipmehna biutnojiajapocn 3a hanme-
ny ihqitaby-pnangko.

було щось зробити, якесь найдрібніше діло, обов'язково роздумував, що скаже начальство. Класичне Чехівське „якби чого не вийшло”, з найменшого відхилення, чи дрібного кроку передбаченого начальством, стало бичем чи кайданами для совєтської промисловості. Універсальний плян, докладні інструкції, за переведенням яких слідкує й наглядає ціла армія партійних очей, гальмує розвиток промисловости, якою керують тепер фахові партійні кадри. Партійні господарники пробували шукати виходу з завороженого кола, домагались поширення прав керівників. Але Пленум ЦК вирішив іти старою випробуваною дорогою. Признаючи за необхідне „поширити права директорів, начальників, цехів і майстрів підприємств”, Пленум ЦК КПСС наказав зобов'язати: „ЦК Компартії союзних республік, крайкоми, обкоми, міськоми, і райкоми партії посилити керівництво промисловости... звернути особливу увагу на поліпшення діяльності партійних організацій в науково-дослідних, конструкторських установах... підвищити роль і активність комсомольських організацій у виробничому житті підприємств...” Коротко кажучи, директора й майстра ще більше узалежнено від широко розгалуженого апарату партійних наглядачів. Партійні віжки на Пленумі затиснено і сентралізовано в руках партійної диктатури. Такий організаційний вихід знайшло імперське керівництво, щоб вивести промисловість на крутий узвіз, переганяючи капіталізм. Чи вихід це? Безсумнівно, ні. То шлях послідовного ще більшого занепаду імперсько-большевицької економічної системи, яка доказала свою організаційно-технічну неспроможність. Тимчасові компроміси, яких так шукає Кремль в співіснуванні з капіталізмом, можуть на якийсь час продовжити існування імперської централістичної системи, але вони не рятують її. Миротворчі підпорки не утримають гнилої з середини імперської будови.

ПІСЛЯ ОГЛЯДИН

Обидві делегації, що їздили ознайомлюватись з сільським господарством: одні в ЗДА, другі в СССР, повернулися. Іноді в нашій пресі трапляються порівняння американських оглядин сільського господарства ССР з тим, як показував граф Потьомкін розпутній Кате-

рині. В цьому деяка доля правди є, але невелика. Потьомкінові легко було здивувати московську знать чудесами завойованої Новоросії, яка тоді ще не зазнала довгої руйнівської опіки Москвої. Господарство, як і цілий соціальний уклад життя в завойованій Україні, яку на московський копил реформував фаворит цариці, були на дуже високому рівні в порівнянні з укладом в московському царстві. Тодішнім реформатором не було трудно, підфарбувавши трохи зверху життя, показувати цариці і московським сановкам благотворні впливи імперської опіки. В наші часи, після довгої „опіки” над Україною й іншими підбитими народами, большевики, шукаючи виходу з тупіка в сільському господарстві, хоч і підфарбували свої злодіяння перед американцями, не змогли заховати страшного, до сліз убого життя.

З Америки на оглядинах були люди практичні, ділові, які в творчій напрузі здійснюють політику своєї країни. Вони розповідають, що від них багато хотіли заховати, не сказати й не показувати. Їхні справоздання для загального вживання досить скupi, делікатні, щоб не образити „сватів” Імперії, сільське господарство якої їм показували. Немає сумніву, що ті справоздання з баченого іншими є там, де виробляється і устійноється властива ділова політика країни, ніж ті, які подаються в американській пресі для читачів. Та й того, що подає преса до загального вживання вистачає, щоб мати загальне уявлення про життя занапашених країн і народів.

Хоч делегація в своїх звітах і не чіпає політичних проблем, а говорить тільки про стан в сільському господарстві, з тих інформацій політика випирає сама, промовляючи про змагання двох великих господарсько-політичних систем, різних укладів. Коли одного з оглядачів, після повернення в Америку, запитали, чи не виявили колхозники перед американською делегацією невдоволення з колективізації, і не висловлювались за індивідуальним господарюванням, то він діловим тоном відповів, що делегація не настрапляла на людей, які б хотіли покінчити життя самогубством. Відповідь знаменита, ділова й надто політична. Її не зменшує і не змінює друга заява члена американської делегації про те, що у нього склалося враження, що після смерті Сталіна настали деякі полегшення в жит-

ті. Американських гостей при зустрічах, либо нь, закидали питаннями про американське сільське господарство. Отже, зацікавленість іншим світом, поза імперським у занепашених народів велика. Спостережливі туристи помітили велику жадобу у населення вчитись, пізнавати культуру, чи зробить якісні висновки з цього політичний світ, то справа інша.

Про побутові умови життя вsovєтському союзі делегати говорили дуже загальніково, не вдаючись в докладніший опис його, мовляв, житлові умови їхні дуже бідні, чи скромні. Один з делегатів при цій розмові уточнив: „в їхніх будинках все є — і вітальня, і іадальня, кілька спалень і кухня. А найголовніше: все це в одній кімнаті в 10-16 футів”. Три кроки завширшки і п'ять завздовжки — це житлова площа, на якій буде „щасливе й радісне” життя селянська родина, країни імперського соціалізму. (І в містах назагал не краще). Хоч делегатам і не давали статистичних матеріалів, проте, як люди ділові, вони на підставі одержаних чи видобутих даних підрахували, що пересічне споживання м'яса на душу населення в країні соціалізму на рік не більше 14 кг. Це пересічне на цілу імперію. А коли від цього відкинути величезну частину, яку споживають міста Імперії, то стан з харчуванням сільського населення буде більше ніж убогий.

Популярний американський журнал „Ляйф” вмістив за 20. вересня багато фахових політичних ілюстрацій з тих оглядин. В колхозі Кубанщини б господинь користуються з однієї надвірної пічки для варення страви. На фото показано 3 печі в ряд і кожна з них має тільки два отвори, в які можна ставити посуду з варивом. Стандартна піч. Черга — класична форма співжиття в колхозному раю, бо усупільнення побуту поневоленого народу має облегчити формування з „соціалістичних націй” єдиноїsovєтської нації. Над цим так наполегливо працює зараз імперська наука. На другому фото показано чоловіка з жінкою, які везуть на базар продавати гарбузи. В драного воза запряжено дві виснажені конячки і коло них лоша. Це колхозники постачають з присадибних ділянокsovєтський міський ринок. Американці знали що вміщати, щоб показати нерентабільність всього колхозного ладу в порівнянні з американським укладом. Без політики.

Коли большевики, а з ними й прогресивна частина російської інтелігенції роздумували над тим, якими шляхами має розвиватись сільське господарство російської імперії, Ленін категорично заперечував фармерську німецьку систему, а як на зразок вказував велике американське господарство. Переїнявши систему американського господарювання в зasadі, большевики накинули її московську общину (колективну) форму, переробили на московський копил в практиці колективізації, щоб урятувати від природнього розпаду Росію. Але для цього довелося життя селянської родини на Кубані і Україні укласти в соціалістичну норму 10-16 футів, з однією літньою піччю для шести родин.

Номилково думати, що американці на сглядах не побачили того, що треба було, що їх, мовляв, обдулено. Американці, як знаємо люблять фотографувати бачене, документувати. І вони це робили дуже політично, продумано. В згаданому числі Ляйфу на 6 великих сторінках вміщено прецікавий монтаж з світлин проsovєтські вжитки. В центрі монтажу, на двох розгорнутих сторінках, показано прекрасну пшеницю, вирощену на ділянках московської сільсько-господарської виставки — в центрі большевицької Імперії. Шеф американської делегації Деан Вілліям Лемберт зосереджено, трохи здивовано, вдивляється в експериментально-показову ділянку густої пшениці з великими повними колосками. А біля нього, заклавши руки в кишені, стоїть хазяїн, мабуть, представник „російської соціалістичної” нації. Його зухвале самозадоволене лице ніби промовляє: Бачите! От-так ми вміємо! Майстер фотограф дуже вдало схопив мить, яка найкраще безсловно відбиває суть оглядин: **хто кого?** На другій половині розгорнутих сторінок внизу подано стодолу (разом з житлом людським), яку збудовано в нагороду тим, яких вислали імперія торік освоювати цілінні простори. Контраст дуже промовистий. Східні вітри — гурагани, люті морози і життя в отакій столі, складений з дерев'яних брусів в квітні минулого року. Це так Москва винагородила занепашених людей, виславши їх розорювати азійські цілини, щоб на урожаєві з них формувати новуsovєтську націю з московською духовістю.

Ось двоє з тих, ощасливлених авантюристами затіями Хрущова, мабуть чоловік і жінка, стоять по кісточки в пілюзі на дорозі й без-

надійно вдивлюються в далечінь. А поруч ма-люнок, на якому два американці оглядають ви-морожену, досить високу, кукурудзу. Шеф аме-риканської делегації, представник сільсько-го-сподарського каледжу, на спеціальній нараді, підсумовуючи бачене, подав, що тільки біля Свердловська вимерзло 28 тисяч га кукурудзи. Так — либо сказали делегації на оглядинах, а чого не сказали він не згадує. Американці, оглядаючи знівечену морозом кукурудзу, радили сіяти сорго замість кукурудзи. В Америці знають, що кукурудза потребує своєї оптималь-ної температури для дозрівання й тому амери-канці радили її сіяти там, де є відповідні клі-матичні умови. В Москві до тих справ підійшли інакше, по московському: муситиме рости, коли накажемо. І наказали розорати величезні про-стори Казахстану, Сибіру. Розорали, кукурудза почала рости і вимерзла. Цього року за цілий весняно-літній сезон не випало в нових районах ні одного дощу і замість астрономічних цифр урожаю, на які надіялися московські реформато-ри, розорюючи цілини, за даними делегації в Акмолінській області вродило не більше 3 цент-нерів пшениці з гектара. Це за даними для го-стей, а справді, то цілі райони, так наполегливо освоювані, не зібрали й того, що посіяли. Катаstrofальний стан з неурожаєм в цьому році поповнить Україна, де врожай видався добрий.

Притаманним для московських „держиморд” чи „помпадур”, як їх вдало називав російський сатирик Щедрін, завжди було заводити новий порядок; в практиці все обертати в пустелю, не дивлячись на наслідки. За твердженням аме-риканської делегації грандіозна перебудова ве-ликих просторів Азії, придатних для скотарства, загрожує перетворенням їх в пустелю з купою пороху на поверхні.

Американці вміють фотографувати політично. На тему продуктивності праці в „Ляйфі” вмі-щено кілька фотографій з різних районів, три з України. Після жнів. Колгоспник збирає со-лому на стерні довгими граблями після ком-байна. Під фото напис: Приклад марнованої роботи. А щоб повніше подати дійсність інду-стріялізованого колхозу, вміщено фотографію після молотьби. Двоє дівчат на українському тоці саморобними незgrabними мітлами зміта-ють зерно, потім його очищають, сушать і зсипають в нездалі зерносховища. „Така не-

рентабельна організація праці — написано під фото-майже на всіх фармах”. — Стільки про про-ductivnість праці подав Ляйф за фотографія-ми американської делегації. Продуктивність пра-ці в сільському господарстві дуже низька, вона 8-10 разів нижча, від продуктивності на аме-риканських фармах. До цього треба додати цілу армію рахівників, обліковців, партійних нагля-дачів-підгнанійлів, що не беруть участі безпо-середньо у сільському господарстві. Один з де-легатів завважив, що з одних рахівників колхо-зів можна було створити велику армію.

Катастрофальний стан з тваринництвом в Ім-перії, річ відома. Для піднесення його і приду-мали „помпадури” з Кремля кукурудзяну про-граму. І почали розорювати азійські простори. Але виглядів на поліпшення тваринництва немає. В імперії, як заявив голова американської деле-гації, рівень з тваринництвом ледве перевищує рівень 1916 р. В країні, де все робиться за пля-ном, не існує програми, чи пляну для поліпшен-ня пород скоту.

Оглянувши передове соціалістичне господар-ство, делегація відбула наради з міністром Бе-недиктовим. На реформаторів з Кремля звіт американських гостей зробив велике враження. Заsovєтською пресою Бенедиктов мав би запитати гостей: „що вони бачили позитивного”. Справді він розгублено запитав: „Невже ви не бачили нічого позитивного”. З чесності було йому сказано кілька потішаючих фраз. Амери-канські гості, либо сь, подали багато фахових вказівок кремлівським керівникам. Запропо-новано мапу розміщення сільсько-господарського виробництва, відповідно до кліматичних умов та стану ґрунтів, на якій зазначено, які галузі сільського господарства треба плекати в кож-ному районі. В тих порадах остерігається від захоплення реформувати природу азійських сте-пів, бо вже цього літа делегація бачила над ти-ми просторами величезні хмари пилоги. А це ж тільки початок перебудови. Найбільшу увагу звернули гості на організацію праці в сільському господарстві. Вони радять дати волю людям, розв'язати приватну ініціативу людську, яку скував імперський бюрократизм, і звільнені лю-ди виведуть сільське господарство з тої катас-трофальної кризи, до якої його завели большевики. Не знати, що відповіли й як поставились большевики до тих порад. Але Хрущов після

прийому делегацій з двох Німеччин заявив світові, що вони не думають зasadничо чогось змінювати в імперській системі, бо ідуть правдивим шляхом.

Давши ініціативу, послабивши імперські обручі над поневоленими країнами, Москва запречила б цілу імперську систему. Така зміна прискорила б оформлення існуючого протибольшевицького спротиву в активну й відкриту боротьбу проти совєтської Імперії з її большевицькою системою господарювання. І це мабуть розуміли американські політики, посилаючи на оглядини сільського господарства. Оглядини відбулися, але на шлюб не заповідається. Дотеперішня війна, яку називали холодною, зasadничо не змінилася, вона набула тільки інших форм, способів. Кожна сторона хоче здобути тимчасові користі від співіснування.

В своїй праці „Дитяча хвороба лівизни” Ленін надавав величезного значення словесним компромісам, коли вони облегчували шлях большевикам. Полемізуючи тоді з членами своєї партії й лівими ессерами, які боялися компромісів, дотримуючись партійних догм соціалізму, він вказував на стратегію Клявзевіца, радив учитись у нього. Ленін дуже уважно студіював (мабуть уважніше, як Маркса) твори німецького генерала, який доводив, що на війні треба уміти вчасно відступити, щоб потім в наступі перемогти. З фрази пруського генерала — „війна це та ж політика тільки другими засобами”, — Ленін розробив цілу політичну стратегію большевизму. Під час першої світової війни, після приходу большевиків до влади в Росії, союзникам її дуже залежало на тому, щоб большевики не припинили війни з Німеччиною. Французьке командування через свого офіцера де Любезака запропонувало Ленінові допомогу французьких військ проти німців. За комуністичною доктриною від допомоги імперіалістів треба було відмовитись.

Ленін, а з ним і большевики, що думали про Росію, прикриваючись лозунгами світової революції й інтересами світового пролетаріату, не відкинули пропозиції імперіалістичної Франції. „Ми — каже Ленін — тиснули один другому руки з французами-монархістами, знаючи, що кожен з нас охоче повісив би свого партнера. Але наші інтереси, на якийсь час співпадали. Проти хижаків, що наступали на нас, ми вико-

А. Орликівський

ПРОБЛЕМА МАРОККО

„...хто побачив цю країну, цей доперва може здати собі справу, яку велику жертву вчинила Англія, вирікаючися усяких претензій до цього краю”.

Вінстон Черчіл

Ми начиталися багато про Марокко, в якому йде взята боротьба, як то кажуть, на життя і смерть, між марокканцями — арабо-берберами та французами, які користуються цією багатою та досить великою країною.

Багато чули й про численні атентати марокканців на високих французьких урядовців в цій колонії, на профранцузьких тубільців, відомо нам про велику Варфоломіївську різню між, марокканцями та французами-колоністами в певній місцевості. Знаємо теж досить добре про спір між представниками французького уряду та націоналістами країни за присутність на території Марокка франкофільського султана Мохаммеда бен Мулай Арафа, як небажаного антисамостійницького голови автономного Марокка. Марокканці хотіли б знову бачити на султанському престолі вигнаного 1953 року їхнього великого патріота й борця за повну незалежність країни султана Сіді Мохаммеда бен Юззефа, який зараз є на засланні в французькому Мадагаскарі, дуже далеко від рідного краю, на другому кінці африканського континенту.

В кінці ми досить начиталися й про партизантський рух марокканців, який огорнув досить поважну частину

ристали в інтересах русської міжнародної соціялістичної революції такі ж хижакські контрінтереси інших імперіалістів”. Ця фраза як найкраще розкриває нинішню стратегію Кремля. Хрущов і ціле керівництво наслідує в нинішніх політичних відносинах, до дрібниць стратегію Леніна, щоб урятувати імперську систему. В інтересах Росії, щоб подолати величезні непоборені для неї політичні й економічні труднощі, подолати відосередні противімперські сили, большевики з усмішками фотографуються з „імперіалістичними хижаками”. Бо потребують їхніх модерніх станків для промисловості, потребують машин для нової реконструкції промисловості. Свої державно-національні інтереси мала й друга сторона на оглядинах, що прийшли після нарад про співіснування, і ними кермується.

Не в комунізмові й антикомунізмові діло, а в державно-національних інтересах. Співіснування ж з улесливими посмішками не зменшить напруги, не послабить її, а скоріше ще більше увипуклить суть нинішнього напруження: Хто — кого?

країни, особливо її гірську частину — гори Атласу. Навіть відомо нам про матеріальну та моральну підтримку підпільній армії місцевим арабо-берберським населенням, за що французьке військо та поліція веде жорстоку розправу з місцевими марокканськими селянами, як теж і з міським населенням, яке підтримує міських мароканських „терористів“.

Журналісти в переважаючій більшості стверджують факти, ми будемо робити аналізу усіх цих подій в історичному та економічному аспекті, що є дуже важливим для цієї проблеми. Кидаеться у вічі велика подібність сучасної боротьби за незалежність Марокко з українською боротьбою в минувшому та і нині проти російського імперіалізму.

Бачимо деяку подібність французьких колоніальних методів до польсько-російських колись, а де в чому й нині.

Вивіз мароканського султана та призначення нового за французьким уподобанням, так нагадує вивіз з Гетьманської України гетьмана Дем'яна Многогрішного, чи Полуботка та „обрання“ Івана Скоропадського, чи Розумовського. Як нині домагаються марокканці про привернення їхньої державності до часу приходу туди французької колоніальної влади 1912 р., так боролась Козацька Україна за привернення їй своєї влади, що мала Україна до Переяславського тракту від перед 1654 року.

Сучасні визвольні змагання Марокко де в чому нагадують нашу визвольну боротьбу на західно-українських землях між 1920-1939 рр. Сучасна пасифікація марокканців французькою армією та поліцією така подібна до польської пасифікації в 1930 роках, коли то, борючись з ОУН, тероризовано цілі наші села та молодь наших міст в польських криміналах Львова, Станиславова, Перемишля, Луцька та других міст. Польща поборювала український націоналізм, поки й сама впала.

А хіба не нагадують поступування представників мароканських лояльних партій з урядом Франції поведінки наших легалістів в Польщі, які підтримували урядову нормалізацію відносин поляків з поневоленим українським населенням.

На початку статті наведено вислів Черчія і він розкриває мотиви жорстокої боротьби французів проти усамостійнення Марокко. Прекрасна, богата країна!

Французьке Марокко має 398.627 км² тобто приблизно таке велике, як територія Польщі з 1939 р.

Окрім французького простору Марокко є ще мала територія, приналежна до Єспанії, величиною біля 21.000 км² з біля 1.000.000 населення. Таким чином, суцільна територія марокканців виносить біля 420.000 км² та має коло 7.500.000 населення.

Населення у французькому Марокко налічується біля 6.500.000, в тому мажемо 250.000 чужинців, з чого 200.000 французів, 30.000 еспанців, 20.000 італійців та інших народів. Під господарським оглядом французька частина Марокко досить багата. 17,9% території є під управою ріллі, головно ячменю, лещо пшениці та кукурудзи. Окрім цього мажемо в Марокко багаті плянтациї південних овочів, зокрема винограду, оливкових дерев. Досить добре розвинуте скотарство, особливо вівчарство, що дає країні на вивіз доброякісну вовну. Добре роз-

винене й рибальство, продукується біля 350.000 цент. риби, головно сардинок. Мало в Марокко лісові площа, біля 2.500.000 га, через що дерево країна імпортує.

Відносно корисних копалин, французьке Марокко має досить багато цінних металів, як: антимон, молибден, кобальт, нікель, арсен, золото. Є й дуже багаті копалини фосфату, біля Касаблянки, далі олова, нафтової ропи біля Теслфату, є й мангнова руда.

Але всі ці різноманітні копалини в французькому Марокко не переробляються, їх вивозиться до європейських країн, в заміну за готові фабрикати із цих самих сировин, чи другі дорогі товари, які продаються по високій ціні. Власний промисл слабо розвинений. Базується марокканське виробництво головно на аграрних продуктах. Так мажемо виробництво макаронів, олії, рибних та овочевих консерв, далі існує ще фосфатне виробництво, цементове та килимарське.

На вивіз дає французьке Марокко хлібні продукти: ярина, риба, яйця, скот, вовна, далі фосфати й другі продукти. Привозиться в Марокко: цукор, чай, дерево, вугілля, бавовняні вироби, взуття, лучкові споруди, сільсько-гospодарські машини, тощо.

Із заморськими країнами лучить французьке Марокко великий морський порт в Касаблянці, через який проходить три четвертих усього морського обороту країни. Добре модерно вивінований порт є в Ліянтей, в гирлі невеличкої річки, названій в честь французького резидента в Марокко, який був щирим приятелем марокканців. Він сприяв піднесенняю відсталого життя населення, сприяв збереженню культурно-мистецьких пам'яток і об'єднанню всіх племен в одно із власним культурним дорібком, власною історичною традицією та почуттям гідності. Із сумежними країнами — Альжиром, Тунісом та еспанським Марокко єднає французьке Марокко 2450 км залізничних шляхів.

Десять світових країн торгує із цією країною, між іншими й СССР через Україну й Кавказ, експортуючи туди переважно дерево й нафту з Кавказу та дещо цукру, цементу й вугілля з України.

Для Франції Марокко має досить велике значення. Крім господарського, воно є й під стратегічним оглядом дуже важливе. Марокко є сполучником Франції із її західно-африканськими посілостями. Воно є головним бастіоном з добрым господарським запіллям, на яких то основах держиться усі міць французького колоніалізму в північній Африці. Саме в Марокко має Франція головне мілітарне (армійське та фльтоне) операція в Африці та звідціля Франція підсилює другі точки її опору, як Дакар, на заході, Альжир й Туніс, Бізерта на сході.

Марокко є посередником чи інакше лучником західної французької Африки із північним та північно-східним Тунісом. Без Марокко Франція мусіла б роздвоїти стратегічну оборонність та колоніальнє володіння в Африці. Між західно африканськими володіннями Альжиром, Тунісом та рівниковою й приatlantyською французькою Африкою лежить велика пустеля Сагара, яку тяжко побороти, аби з неї зробити вигідний і сталий поміст Франції з півночі на південь та захід.

(Закінчення на ст. 33 вгорі.)

М. Н.

ОСТРІВ ОКІНАВА — ПОВАЖНА ВІЙСЬКОВА БАЗА

Острів Окінава — найбільший з островів Ріо-Кію, які нараховують до 55 островів, загальною площею більше, як 2400 квадр. км. Острови Ріо-Кію творять з себе ланцюг з низки островів, які витягнулися на південний захід від Японських островів. Площа Окінави дорівнює 1140 квадр. км. Довжина його дорівнює 110 км., а ширина від 4-х до 30 км. Чисельність населення дорівнює 500 тис. осіб. Сам острів оточений рифами. Вони добре захищають його від морських хвиль. Клімат субтропічний, дуже часто випадають дощі. Мік травнем та листопадом щороку над островом пролітає величезна буря-тайфун. Південна його частина вкрита невеликими височинами. Тут якраз і знаходиться більшість міст острова, населених пунктів, військових споруд та шляхів. Північна частина Окінави дуже гірська і мало заселена. Більша частина вкрита густим лісом, а з півночі на південь тягнуться гори заввишки до 300 метр. над рівнем моря.

В військових плянах ЗДА, як стримуючий пункт совєтської інвазії на Тихому океані острів Окінава відіграє досить поважну роль. Москва називає Окінаву „ключем” до наступу на Тихий океан. Американці — „ключем” для захисту, або американською Гібралтарою на Далекому Сході.

Військове значення острова полягає ще й в тому, що він розташований на віддалі 440 миль від м. Шангаю, 980 миль від Пекіна та 340 миль від острова Тайвань (Формоза).

З 1945 року ЗДА тримають на острові власні війська. Совєтське військове командування дуже невдоволене з того, що на острові перебувають американські війська, бо вони перешкоджають агресивним плянам СССР на Тихому океані, для захоплення Тайваня, Південної Кореї та просмокування до Японії і на Тихоокеанські острови. Газета „Красная Звезда” пише, що американці, без дозволу і згоди Японії окупували острів, захопили його силою, перетворили у військову базу проти СССР та червоного Китаю. „Єдина причина — пише газета — чому Окінава та інші дрібні острови ще й до нині не повернуті Японії полягає в тому, що ЗДА вважають острови дуже важливими стратегічними пунктами для утримання власних військових баз, щоб розпочати агресію проти СССР, Північної Кореї та червоного Китаю”. Москва не згадує про Сахалін та Порт-Артур, що теж були відібрані СССР у Японії по другій світовій війні, як також забула і за те, що Сталін після капітуляції Японії сказав, що він на цей момент чекав 40 років.

За 9 років острів перетворено в досить могутнію військову, головним чином, військово-повітряну базу американських збройних сил. Якби американці не мали там своєї військової бази, ввесь Далікий Схід був би вже давно опанований і захоплений Москвою. Що Окінава є атомовою військовою базою ЗДА зовсім не ховається. Зрозуміло, що це дуже нервуве Москву і вона у власній військовій пресі заявляє, що „Окінава ціпою ограбування японського та американського народу мільйонів доларів перетворена у пляцдарм, з якого в ви-

падку війни американські бомбардувальники відбудуть агресивні атомові рейди проти СССР та Китайської Республіки”.

Військове будівництво на Окінаві розпочалося вже давно. Великого розміру воно набрало під час Корейської війни. До кінця війни було побудовано 25 летовищ. На них стаціонувало три чверті стратегічної авіації, яка приймала участь у Корейській війні.

Протягом всього часу на острові будуються чотирьох та дво-торові шосейні шляхи, величезні підземні бази пального, боєвих запасів, ремонтні майстерні, електростанції. Загальну назву військові об'єкти носять „форти Бункер”, на ім'я генерала льотнанта Букнера, який загинув на острові у 1945 році. Реконструюються та перебудовується головний порт для кораблів — Наха. Він може приймати судна до 3000 тонн водозміщенням. В кінці 1954 року ЗДА розпочало перегруповувати військові сили у Тихому океані, посиливши і залогу острова Окінава. Після перегрупування військові сили ЗДА тепер розташовані так званим „периметром захисту” — Японія, остр. Окінава, Філіппінські острови. На Окінаву було перекинуто дві ескадрілі бомбардувальників — винищувачів повітряних сил ЗДА. Загальна численість військ на Окінаві за офіційними джерелами нараховується 35 тисяч. Терміном 45-90 днів на острові перебувають і інші військові сили ЗДА, які там проходять навчання та тренування. Це в більшості стратегічні повітряні сили командування ВПС, які озброєні реактивними літаками — бомбардувальниками. В кінці січня 1955 року, в зв'язку з напруженім військовим становищем в районі Тайваня (Формози) було знову проголошено перегрупування американських військових сил на Далекому Сході. З Окінави на острів Тайвань було перекинено дві ескадріллі 18-го авіаполку, а з Японії одна ескадрілля винищувачів-бомбардувальників, марки „Ф-84 Сандерджет” з реактивними двигунами. Ці літаки мають максимальну швидкість на годину 1000 кілометрів, практична „стеля” 13500 метрів височини, далечінъ лету (радіус) 3700 кілом.. максимальний вантаж бомб 900 кгр. Літаки марки „Ф-84 Сандерджет” можуть виконувати кожне військове завдання стратегічного значення аж до застосування атомової зброї.

В противагу американським військовим базам на Далекому Сході, які розташовані на Алясці, Алеутських островах, в Японії, на островах Ріо-Кію та на Філіпінах, совети мають свої військово-стратегічні бази на південно-західному бережку Берингового та Охотського морів, на Сахалині, Курильських островах та на Командорських островах. За останній час, згідно з військовою умовою з червоним Китаем Москва швидкими темпами будує свої бази на південно-західному бережку Жовтого та Східньо-Китайського морів. Серед вищих советських військово-політичних кіл Далекий Схід рахується найважливішою точкою вогнища майбутньої світової війни, у якій азіята мусить винніти самі себе, вплутати у війну ЗДА, скривити їхні військові сили та знесилити ЗДА на Далекому Сході. Як сказав Молотов у своїй промові на останній сесії Верховної Ради СССР в 1955 році, що „при всій важливості подій в Азії, стан в Європі можна відсунути на друге місце після Азії”.

Проф. Н. Полонська-Василенко

ОЛЬГА, ВЕЛИКА КНЯГИНЯ УКРАЇНИ-РУСІ

Середина Х століття історії України-Русі освітлена блиском слави видатної володарки, княгині Ольги. Ольга — одна з перших постатей історії України, цілком реальних, історичних, і в той же час овіяніх легендами. Щоб зрозуміти характер і місце, яке належить Ользі в історії, треба уявити собі ту добу, в яку жила вона, ті обставини, які творили тло її діяльності.

Останні десятиліття в історичній літературі українській і чужинецькій все більше інтересу викликає Х століття. Скупим і не завжди точним відомостям наших літописів, що постають регулярно лише з середини XI століття, протиставляють відомості чужинців-арабів, візантійців, західно-європейських хронік, всі ці різноманітні джерела проливають все більше і більше світла на історичні події та культурний стан України-Русі, на формування великої Української держави з її столицею — Києвом над Дніпром.

Що далі йде дослідження, то більше розбивається та аберрація, яка ціле століття тяжила над дослідниками Х століття, що базувалися на літописній традиції, яка, починаючи з „Повісті Временних літ” намагалася (почат. XII ст.) зв’язати з Володимиром Великим початок державного та культурного розвитку України. Літописець-монах хотів підкреслити велику роль християнства на Русі і піднести особу Володимира, як просвітителя Русі. В зв’язку з тим, т. зв. „початковий літопис”, середини XI ст., зазнав значних редакційних змін, і вся доба до Володимира освітлювалася, як доба глибокого варварства. Не лише літопис — навіть вилатні історики, як М. Костомаров так розуміли Х століття. Цьому розумінню доби до Володимира сприяла бідність відомостей в західно-європейських хроніках. Це було природно, бо IX та X віки для Західу були часами, коли йшла боротьба германських племен за об’єднання, затворення державних одиниць і на цій боротьбі зосереджена була вся увага хроністів. До того орда аварів на довгий час створила заслону між германськими і слов’янськими світами, і лише коли розбив аварів ціsar Карло Великий

відкрилися перед очима Західної Європи вже сформовані слов’янські об’єднання. Десяте століття для слов’янського світу характеризуєтьсятворенням державних об’єднань в Польщі, Чехії, Болгарії, України-Русі і швидким піднесенням серед них культури і головне — християнства. Діяльність св. братів Константина — Кирила і Методія зв’язує слов’янський світ з Західом.

В той час, як Західна Європа вела боротьбу за творення своїх національних об’єднань, коли християнські місіонери прокладали шляхи християнству, офіруючи життя, коли як гураган проносилися норманські вікінги, ламали молоді держави і творили свої-норманські королівства, на Сході Європи йшла своя боротьба за державні об’єднання, складалися політичні і економічні зв’язки з високо-культурними країнами Сходу, з Арабським Халіфатом, з Персією, з Візантією. Величезні водні шляхи — Волзький, Дніпровський зв’язували зо всіма культурними осередками світу; цими шляхами йшов обмін предметами імпорту й експорту, мистецькими впливами від Багдаду й далекого Китаю, і творилася над Дніпром нова культура, нове мистецтво, нова ментальність, в якій в нове гармонійне ціле зливалися ці культурні впливи. На Сході Європи зароджувалася й формувалася нова могутня потенційна сила Україна-Русь.

Норманські вікінги здебільшого замінили місцевих слов’янських князів, про яких казали деревляни: „наші князі добре суть, бо бережуть нашу землю”. Норманські князі дали те, чого не могли дати місцеві: тверду владу, оперту на дружині, не зв’язаній з місцевими інтересами. Вони поклали початок об’єднання земель під владою Київського князя. Початку цього процесу не помітили західні хроніки. Характерно, що в 839 р., коли до німецького короля Людовика, до Інгельсгейму прийшли разом з послами візантійського цісаря посли від „короля (рекс) Росів, Людовик не повірив, що вони були послами руського короля”: він про такого ще нечув.¹⁾

Не пройшло 30 років і могутня імперія Візантійська здригнулася від несподіваного страшного нападу цієї „Русі”, що виставила проти Константинополя величезну флоту. Лише чудо

Влахернської Божої Матери, як оповідали візантійські хроністи, врятувало Другий Рим від руїнації. Ясно-такий похід міг бути організований лише під міцною владою князя. Цим князем літопис називає Аскольда (він додає і друге ім'я-Дира, але доведено, що обидва князі княжили не одночасно). З походом Аскольда зв'язані перекази про охрищення Русі, про це згадують і наш літопис, і чужоземні джерела.²⁾

В кінці IX і на початку X століття про Київську Русь, про її багатства, про її столицю над Дніпром-Київ існує багато оповідань письменників і мандрівників різних країн: з кінця IX ст. про Київську Русь писали арабські письменники Аль-Джайгani, Ібн-Хордадбех в Х в. Ібн-Фадлан, Ібн-Даста, Аль-Масуді, Аль-Істахрі та інші; знають Київську державу перські письменники, з'окрема „анонім Х ст.”, що називав Київ „благодатне місце перебування царів”. Прекрасно знали Київ ісланські і скандинавські саги, як IX та і X ст., які багато в чому доповнюють наші літописи.

На межі IX та X ст. стоїть імпозантна постать Олега, норманського вікінга та князя Київського, який підкорив племена деревлян, сіверян, радимічів; з значного торговельного міста Київ перетворюється на столицю великої слов'янської держави. Він веде переможні походи на Хозарський Каганат, який лежав на шляху до Арабського халіфату, і з Візантією. Похід Олега на Константинополь, овіянний легендами, мав реальні наслідки — договір 911 р., що був першим торговельним договором Сходу Європи. Він свідчить про те, що Київська Русь була вже міцна держава, князь якої міг брати на себе обов'язки і вимагати їх від Візантії. Одночасно з походом на Візантію стався інший важливий факт: це підтвердження, за короля німецького Людовика, біля 906 р., митного закону для Баварії, виданого в Рафельштеттені, в Баварії за часів Карломана, який встановляє правила для купців, які приїздять з Русі (від ругів): вони привозять віск і рабів. В складанні договору між Київським князем Ігорем і Візантією беруть участь „світлі князі” або особисто, або через своїх послів чи представників.

Це свідчить, що за Ігоря ще не було досягнуто повної централізації держави, і в різних місцях її залишалися досить сильні князі, без

підпису яких договір втратив би на свій силі й авторитетності.

Ще важливіша інша сторона договору. Якщо ми, на підставі літопису та багатьох праць дослідників XI стол. складемо уяву про Київську державу, як поганську, варварську, таку, де населення жило „звіриним образом”, то цілком несподіваним буде текст договору, де точно й виразно сказано, що за порушення договору: „хрищених хай Бог покарає, а нехрищених хай не має помочі ні від Бога, не від Перуна”. В договорі описано порядок присяги: „а хрестянську Русь водиша ротѣ в церкви святого Илії, яже есть над Ручаем, конец Пасынче бесѣды: се бѣ сборная церковь, мнози бо бѣша варязи хрестяне и козарѣ”. Таким чином, з цих слів договора видно, що за Ігоря серед шарів суспільства, до якого належали всі посли-князі і представники князів, було так багато християн, що для них було організовано окрему присягу в церкві. Видно, що в Києві над „Ручаем” стояла „сборна” — себто соборна церква св. Ілії, а очевидно були і інші-не соборні. Нарешті, видно, що християни були рівноправні з поганами, однаково з ними вільно присягали за християнським звичаєм — „Мы же елико нас хрестилися есмы, кляхомся церков'ю святого Ільї в сборн'ї церкви, и предлежащем честным крестом”.

Це свідоцтво договору Ігоря має надзвичайно велике значення. Воно свідчить, що в середині X стол. в Київській Русі було вже значно поширено християнство, що в оточенні поганського князя християни не були обмежені в правах. Доказом того, що це місце договору не є пізнішою вставкою, чи підробкою є поперше те, що воно суперечило тенденції автора „Повести временных лет”, який намагався справу християнізації Русі зв'язати лише з Володимиром Святим, по друге — точне зазначення місця, де знаходилася ця „сборна” церква св. Ілії, а разом з тим тверда історична традиція, яка жила в пам'яті населення Києва до останніх часів.

Таким чином, договір Ігоря проливає промінь світу на таку важливу справу й показує, що в середині X стол. на Україні-Русі було значно поширено християнство, а з цього можна зробити висновок, що культура її була на той час дуже висока. Природнім є питання про походження християнства на Русі. Це питання за сучасним станом дослідів, ще не може бути роз-

в'язане цілком, але що далі йде час, що глибше занурюються дослідники в дальші часи історії України, тим більше довір'я викликають уривчасті дані про перше хрещення Русі, яке датують 867 роком, добою князя Аскольда. Уривки оповідання про цю визначну подію зберіг наш літопис, зв'язуючи хрещення Русі за Володимира з патріархом Фотієм, сучасником походу Аскольда на Константинополь. Така помилка більш як на 100 років дає право припускати, що маємо справу з двома різними фактами. Низка дослідників українських та чужинецьких за останні 30 років схиляються до такого визнання: М. Таубе,³⁾ Н. В. Баумгартен,⁴⁾ І. Огієнко,⁵⁾ І. Назарко,⁶⁾ та інші. На ширення християнства до Ігоря вказує присутність християн-послів, рівно існування церкви в Києві. Питання про християнізацію зв'язує дехто з дослідників з дуже важливою місією братів Кирила-Константина і Методія, апостолів слов'ян. Деякі факти дають підстави припускати, що Кирил-Константин був у Києві за Аскольда.⁷⁾

Питання про християнство на Русі в IX ст. зв'язане з другим важливим питанням-про існування слов'янського письма. В „Житті св. Кирила-Константина” оповідається, що в Криму зустрів він „руського”, який мав руські книги: Евангелію та Псалтир „рускими письмени писано”. Він почав вивчати це письмо і незабаром міг читати й розмовляти.

Проф. д-р І. Огієнко, наводячи думки різних дослідників, прийшов до висновку, що ці „руські письмена” були написані мовою Києва.⁸⁾ Черноризець Храбр⁹⁾ оповідав, що до хрещення слов'яне не мали книг, але „писами и різами” читали ї писали. В договорі Олега сказано, що було написано копію „Івановим написанием”: значить, існувало якесь „письмо”.

Не можна, звичайно, поширювати поняття письменності на велику кількість людей: цього не було, але деяка частина, верхівка народу могла бути письменна, і це вже дуже важливе явище. Не можна забувати, в якому стані культури перебувала в IX стол. вся Європа, як мало письменних людей було там. Все наведене вище подали для того, щоб уявити собі, в яку добу з'явилася на українському престолі Велика Княгиня Ольга, коли, року 945 деревляни варварськи забили Ігоря, який з дружиною прийшов збирати данину (це звалося „полюдіє”), а зі-

бралши-повернувшись, щоб зібрати ще додатково. Древляни жорстоко розправилися з ним та частиною його дружини. Тільки зрозумівши, якою насправді була Україна-Русь X століття, ми, відкинувши аберацію про варварський стан населення, зможемо уявити правдивий маєстатичний образ княгині Ольги — гарної, чарівної жінки, образ якої стає ще більш маєстатичним і чарівнішим, коли ми звільнимо його від легендарних серпанків.

Трагічна смерть Ігоря від руки повсталих проти нього деревлян, залишила молоду Київську державу без володаря, в загально-визнаному сенсі. Ігор залишив по собі вдову Ольгу і сина Святослава, який був ще дитиною, літопис нераз підкреслює, що він був ще малий хлопчик. Дуже часто буває, що несподівана смерть володаря, який лишає дорослого спадкоємця, викликає в державі заворушення. Так бувало во всіх країнах, бувало в пізніші часи і в Київській Русі. Проте літопис не згадує про будь які заварушення після загибелі Ігоря, не зважаючи на те, що підстав для цього було досить. Держава Київська тільки закінчувала об'єднання різних племен, таким чином могли бути невдоволення з різних причин. Не можна забувати, що держава складалася з двох національних груп — підкореного слов'янського населення та переможців-варягів, з яких переважно формувалася княжа дружина, і тому природно було б, якби за деревлянами повстання охопило інші племена, але цього не сталося. Відсутність дорослих спадкоємців полегшувала всякого роду заколоти і навіть зміну династії. Загальна ситуація 945 року в Київській державі нагадує ту, яка мала місце в 1205 році в Галицько-Волинській. Після смерті славетного князя Романа, який об'єднав під своєю владою майже всі українські землі, залишилася вдова княгиня Анна з двома малими синами-Данилом та Васильком. Негайно почалися захоплення влади сусідніми князями, і героїчна княгиня з неймовірними труднощами боролася біля 20 років з різними ворогами, щоб зберегти своїм дітям батьківську спадщину.¹⁰⁾

Нічого подібного не сталося в 945 році. Ніхто з „ясних князів” під рукою князя Київського не зробив спроби захопити його владу. Навіть деревський князь Мал, улюблений деревлянами, які його протиставили Ігореві, не продовжував

Qjbra BiJmohira ha ue 3lojio ha ujiao, i nia-
ctyino harakaaia shuminti nocib — brinytin
nay i saccintan 3emjero. Ilcija tolo upnijun ho-
bi nocin, kinx boha harakaaia cunajin B jasini;
mijcaja tolo cam a nojxaja 3 hebenkino apjunkhono
jo lckopocteha, je 6yjo 3abonto lopar i blamty-
baia „tpnay” no hojobjy, niyac aroj apjykn-
ha ngegnia 5000 jepebjun, sakihunia nomcy
Qjbra noxoxom ha jepebjun; harakaaia „nayi ja-
hnyy”, ha micto lckopoctehn — no napli traxib,
arkm harakaaia upnir ajarin sanamehnen tpyt i bn-
uyctintu ha bohojno: bohoj nojerjin jo cobix trija
i chajnjin bce micto. Ilcija tolo boha harakaaia
ha 3emjio jepebjuncky Bejnky „ahnay”.

“**He harakanica sa goodpontin, ckaçybra-
kri! [lpharzi]**” he harakanica sa goodpontin, muo zo uporo o npi mybar
ha he moria spoginti, muo zo uporo o npi mybar
XII crop, gyao ue jijikom acho, muo ihakue Bo-
cayay, ognibyahehn, 60 Jaja hpolo, jhohnin XI-
pejaihybar bci i topypn 663 kajaholo ciora 3a-
tropas, Xapaktepho, muo jitomenceub, ehpeneub me-
tyipn, armin nomenclatura khrinna Ojpira sa cmetip
mopai posuihobatn ti koptoki, nindarihi top-
ctoritit he mameo npabas 3 haunx 3acaä cyahachoi
marachpri mopaibni sacajin, Tomy in, jiojan XX
burinbom xpncticnachtra biakusbarin, biakusbarin
tn nolo ppoouboio horkytio. Tak horjipho nli
mix kracaybari npabos kpnbaroi nomcti i samih-
jioj 3 cobin 60apam 4hepede 25 pokib gyajn b cn-
tlime chinii lphocabra l3acjara, Cbrtocjara i Bcebo-
soobrashai gyajn nomenclatura 3a cmepctp ponha.
Jnham 3agntoro, aki he tirkun mani npabos,
60meknir kotoj metchnikir hanqojinkuim po-
tn kpnbari nomcty 3a 3agntoro, a jnue
3006meknir kotoj metchnikir hanqojinkuim po-
tn kpnbari nomcty 3a 3agntoro, a jnue
jnham 3agntoro, aki he tirkun mani npabos,
soobrashai gyajn nomenclatura 3a cmepctp ponha.
mix kracaybari npabos kpnbaroi nomcti i samih-
tn nolo ppoouboio horkytio. Tak horjipho nli
burinbom xpncticnachtra biakusbarin, biakusbarin
marachpri mopaibni sacajin, Tomy in, jiojan XX
ctoritit he mameo npabas 3 haunx 3acaä cyahachoi
mopai posuihobatn ti koptoki, nindarihi top-
tyipn, armin nomenclatura khrinna Ojpira sa cmetip
pejaihybar bci i topypn 663 kajaholo ciora 3a-
tropas, Xapaktepho, muo jitomenceub, ehpeneub me-
cayay, ognibyahehn, 60 Jaja hpolo, jhohnin XI-
XII crop, gyao ue jijikom acho, muo ihakue Bo-

— "Yctarn", "Ypokn", "Ogopokn", "Jaihi" — tak
garato tempihib binkrae jitionic; mokha jymatan,
mo bic bonh B X cr. mani korkpethe shahenni i

Житомич 3 најзбираних јокјадничко хапак-
тепноге јапанских Ојарн 3 акође меть њи-
јопокеки. Бона сачхобијара хори цеја, мича њи-
јочин. Би 36птице хасији хороро цеја Ојарн —
Ојаркни. Тјолочарни та мичтарни ханбаре бији ћи-
би ајмичитнеби океђаји, је непедубаји ми-
шанеји хеји напарнитеји. Јим бочнија бона њи-
пјакор 8 хобонпенејахи јемији. Бимијае мито-
шнији, јио бона бетрахобијара — њепуна јоји
хрији — ходјији љојактири 3 љијкопехињи хијемеји

3a xphonotieo jittomency 61ia 85 pokib ykp.
paxyoihncs 3 nojajamn cyhachnkrb.
iha-pycs beja geeneppehi binni: to nijakopgaa
cylichthi nitemeha, ro bohojaa 3 xo3apamn, Bi3an-
tjeo. Tnm Bcjabnngnca i Ackojsba, i Ojer, i lrop.
Bi3in samorhobaaan bce kurtta bojorjapib, Ojb-
ra importarom 20-pihoro upparjhna he reja Bi3in,
hi ipnogopkab noocrabn (kpm Bi3in 3 jepebra-
hanmhi hi jittomenc, hi yjkosmekhi jkpebra he tra-
gyiob Bi3in, lppore jittomenc jokrjhno syminha-
etpca ha amihictpabnbin jittomhochi krahni-
Ojprn, holo he p-gejreho bi3ahochi li nojepedjh-
cboj, Ojbra cama 06 Bi3anira Bejnhe3hy jtepebra-
hi, Cami taki nojopoksi 3a ymos mizixis X cto-
jittra 6yjan bke repohihnnm Bi3ankam: Bi3axia Bo-
ha riyxumnn jiacmn, Garhamn, sunido — chambn,
jittom — ipocrmn Apagnhactmn Ro3on, rojn
Bi3anua cunja Bepxn ha kohn, Tojopoksi Toj1 Bra-
jito te, ak ixabs bin Bi3a hanjauy rhra3a Bi3acraa
ipadii cb, Teo3ocia Thejepckoro omojiaatepca
jido te, ak ipadii takkro mojactmra, rhra3a Bi3acraa
5-6 km, ak ipadii takkruun mura3, mik tan khrjn-
ha pogonja cotji, jicqai krimometpib, Tpe6a laja-
tn, mo gyachnkrn po3ymjai ak takko gyijo in is-
Tckori 36epiraii ak pejrikaplo canh, arkmn noj-o-
pokbyjaa Ojbra. Jo uporo tpe6a jota3n, mo
i3ajna soha emajamn nitemeh, kri hejaba3o jume
6yjan nijakophei, je morjin gytn sakjorjotn ipo-
tn hej Uheringho — uporo he bogjaca boha.

оповідає, як Володимир Мономах подарував на закінчення будови церкви в Регенсбурзі коштовні хутра.¹⁶⁾ В часи Ігоря та Ольги податки на підкорених племен накладали хутрами і назви „куни” довгий час були синонімами грошей.

Цікава їй друга замітка літопису: Ольга ставила „знамені” — це вже стосується до іншої галузі господарства бортництва. Це помітки на деревах, де були борті з бджолами. Знов таки в „Руській Правді” знаходимо, серед злочинів пошкодження бортної помітки. Бортництво давало два коштовних продукти — мед і головне — віск. В митному законі Раффельштеттена, про який згадувалося вище, описано, як приходять до Баварії купці з Русі і привозять віск; закон встановлює розмір мита-стільки за ношу, яку несе на собі невільник і стільки то за ту кількість, яку везе кінь.¹⁷⁾ Це свідчить, що віск був дуже частим предметом експорту в торгівлі Русі. Віск а рівно і хутри (скора) згадував син Ольги Святослав, коли перелічував переваги улюбленого їм Переяславця на Дунаю: там сходяться дорогоцінні товари зі всього світу: від греків — паволоки (дорогі шовкові матерії), золото, вино і овочі, від чехів і угрів срібло й коні; з Русі — скора (хутра), віск, мед і рагби.¹⁸⁾

Така була різноманітна діяльність Ольги в справі налагодження внутрішнього життя її величезної держави, що простягалася на території всіх слов'янських племен Східної Європи. Вона намагалася поліпшити управління, збільшуючи число адміністративних осередків, нормувати розмір данини та „оброків”, внести ясність в права користуватися теренами для полювання і т. д. Якщо вірити літопису й приймати мовчанку його за підтвердження, вона досягла великих успіхів, і за 20 років не було ні заворушень, ні повстань. Гадаємо, що якраз оціює стороною своєї діяльності заслужила Ольга епітету „Мудра”, так само, як і правнук її Ярослав, який теж-розмірно-мало воював і багато уваги приділяв мирному управлінню державою.

1) *Annales Bertiniani*, 839. *Monument Germ. Historica*, гл. V о. І. Нагаєвський. Кирило-Метод. християнство в Русі — Україні Рим. 1954, ст. 7.

2) M. De Taube Rome et la Rassie ovent l'invasion des Tatar. Paris 1947.

3) Op. cit. 25.

4) N. de Baumgarten, St. Vladimir.

5) I. Огієнко — Українська церква. Прага 1949, т. I 27.

I. Хорольський

ДЕСЯТЬ – ЗА СТО

(Що ховається за советською амнестією)

Для світу новина. Указом Верховної Ради Співетської Імперії з 17. вересня народам, занапашеним в концентраційних таборах, даровано амнестію. Не бракує наївних, які пробують бачити в цьому указі познаки відлиги, чи зм'якшення диктаторського режиму. Безпощадно масово карати і вряди-годи милувати так, щоб те помилування мало кого милувало, — це властивість імперського укладу, в якому мінялися „знаки і возглавія” а суть залишалася. Большевики не раз застосовували помилування, чи амнестію. Перед кінцем останньої війни була „миlostivo” проголошена амнестія спеціально для українців, що разом з іншими поневоленими народами вели боротьбу в лавах УПА. „Правда” з 16. березня 1944 р., писала, що „ідучи назустріч тим, що випадково опинились в лавах націоналістичних бандах, уряд гарантує помилування” коли вони покаяться.

Після поновної окупації большевики побачили, що проти імпреські настрої населення надто сильні, що властителями його дум й бажань стали ті, яких проголошено ворогами народу. І Хрущов, присланий на Україну для встановлення совєтського ладу, змушеній був застосувати ам-

6) I. Назарко — Св. Володимир Великий. Рим 1954, ст. 29-30.

7) о. І. Нагаєвський. Ор. сіт., ст. 53-54.

8) I. Огієнко (митр. Іларіон) Історія української літературної мови, Вінніпег, 1950, ст. 60.

9) Е. Георгієв. Слов'янське письменство до Кирила і Методія. Софія 1952 (Цитую за І. Нагаєвським, оп. сіт., ст. 136-137).

10) Н. Полонська-Василенко. Княгиня Романова Ганна. Визвольний Шлях, Лондон, 1954, ч. 3.

11) Арх. Леонід виставив гіпотезу про болгарське походження Ольги.

12) Летопись, ст. 56.

13) Летопись, ст. 54.

14) Летопись, ст. 54-55.

15) Патерик Печерський. Житіє св. Теодосія.

16) Н. Полонська-Василенко, Київ за часів Володимира і Ярослава, Прага 1944.

17) В. Пашутко, Очерки по истории Галицко-Волинской земли. СССР 1950, стор. 170.

18) Летопись, ст. 66.

(закінчення в наступному числі)

нестію. Потім, коли труднощі було подолано, прийшла чистка і тих, кого милували, належно покарали. Милували большевики і в 1919 р. вояків — петлюрівців, після завоювання України, милували і в 1922 р. тих, що опинилися за кордоном. Тоді в Європі теж ворожили про зміну режиму, про його демократизацію, позм'ягчення і т. п. Большевицькі амнестії, є добре продуманими і науково обґрунтованими засобами для відновлення віри занапашеного населення в можливість покращення. Мільйони людей, цілі народи ув'язнюються, запроторюється, а потім ніби милується. Це не укладається в якісні норми людські, але й сама імперія є річ поза нормами, тому її стосує вона типово імперський терор, бо він є необхідним засобом для утримання цілості. А найвним з цього боку заслони запилюються очі про зміни большевицької диктатури. Що зискає на цьому система? Досить згадати „зміновіховщину”, за якої дехто з політичної еміграції, повіривши в зміни, поніс свої голови, відрікаючись і каючись, в імперські петлі. Амнестія 1919 р. до якоїс міри облегчила Росії подолати „контрреволюцію” на Україні руками тих, що каялись. Милуючи „ворогів”, большевицький уряд вишукує з них імперських цуциків, отих мерзених Собачок, що „виписують душі, як у граматику”. (Анкета — Антоненка-Давидовича).

Цим разом указ Верховної Ради „Про амнестію советських громадян, які співпрацювали з окупантами в період війни 1941-1945 рр.” прийшов в час так званого співіснування, непосередньо після „нормалізації советсько-німецьких відносин”. Коляборантів помилувано. А коляборантами в советській Імперії в час другої війни стали цілі народи з їхніми республіками. Їх обвинувачено в співробітництві з німцями і мільйони людей з національних республік, після перемоги над Німеччиною, виселено в „необ’ятні” північно-східні простори Імперії. Про якісні правні норми годі говорити. Ізгон відбувався масово, щоб ліквідувати національний спротив: наявний і потенційний. Західня преса і преса еміграції достатньо писала про це. Надзвичайно характерний приклад такої розправи на Північному Кавказі подав один із старшин НКВД, що покаявся.

В день Червоної Армії населення скликалося на свято. Оточувалося військами, спеціально

призначеними для цієї роботи, а потім всіх вгнали до заготовлених вагонів і вивозили. Тоді було ліквідовано республіку: Калмицьку, Німців Поволжя, Чечено-інгушську, Кримську, Карабаївську автономну область. Про них уже не згадується і в советській конституції, виданій в 1947 р. в статті 22, де перелічуються краї й області, а в конституції з 1938 р. вони значилися. Не згадує про них і „Мала Советська Енциклопедія” повійськового видання, хоч в довійськовому виданні про народи названих республік подано було докладні дані, чисельність населення їх була біля мільйона. Ні словом не згадано і про німців, яких за даними цієї енциклопедії (довійськове видання) було в 1922 р. — 1238486. Понад 2 мільйони „коляборантів” з національностей, що жили компактними масами ліквідовано, вони перестали існувати, бо цього вимагав імперський порядок. А тепер, через 10 років після ізгону „коляборантів”, Москва дарувала їм помилування.

Як вже згадувалося, амнестію даровано після „джентельменської угоди” про німецьких військово полонених. На початку советсько-німецьких переговорів Хрущов з Булганіним дуже любували, коли канцлер Аденауер, як передумову дальших розмов, поставив домагання звільнити німецьких військово-полонених, яких за обрахунком німців нараховується біля ста тисяч. Виглядало так, що переговори зайшли в сліпий кут. І ось на одному бенкеті, підвішивши, Булганін заявив канцлерові: „Це діло з вашими полоненими легко можна буде поладнати”. Советські газети про це не писали, зате багато писали про лист Молотова до Аденауера „в справі советських громадян”, що є зараз в Західній Німеччині та заяву Булганіна про це. Советський прем’єр, нарахувавши таких „громадян” понад сто тисяч, заявив, що „советський уряд вважає своїм обов’язком взяти тих громадян в оборону...”, бо „вони терплять від недостатків і нужди. Вони перебувають в чужих країнах, як залежні люди без прав”, приобіцявши, що тих, які провинилися перед советською владою не буде суверено покарано. І Молотов, і Булганін висловили певність, що уряд Німеччини буде сприяти поверненню цих людей. Вказано було і на антисоветську діяльність емігрантів і висловлено надію, що уряд Західної Німеччини покладе край тому ненормальному явищеві.

В отакі дипломатичні форми вбрало московське керівництво свої вимоги про повернення еміграції і припинення її політичної діяльності. Не знаємо докладно про перебіг отієї торгівлі, але видно, що, коли німці домагалися своїх полонених, в Москві передумавши, вирішили: Добре. Хочете ваших, віддайте наших. Голова за голову. Потім число німецьких полонених звели до менше як десять тисяч. А згодом вийшов і указ про помилування — амнестія, в якій у 8 точках охоплено всіх тих, що перебувають в таборах і на еміграції.

Коли говорити про мільйони засланих в табори за спротив імперській владі, то амнестія їх властиво мало зачіпає. В цьому році минає 10 років після генерального ізгону з національних республік. Абсолютна більшість виселених з рідної землі, засуджені були на 10 років. Саме тепер, коли імперія потребує робочих рук для „пребудови природи” на азійських просторах, бо вислані туди розбігаються, мудре керівництво амнестією думає поповнити брак робочих рук. Тим, що вижили в засланні пращається їхня провіна перед батьківщиною, дозволяється вийти з таборових концентраційних кошар і шукати собі притулку. Улаштуватись їм поможе МГБ. За відповідними приписками і дописками в спеціальніх інструкціях до указу те звільнення буде так обставлене, що перед занапашеними не лишатиметься іншого вибору, як іхати в азійські простори, шахти Донбасу, Кузбасвугілля й інші місця, де пляни не виконуються, де є брак робочої сили. Коротко кажучи, помилування дасть змогу пляново розмістити людські маси, десі ув'язнені в таборах, на вільні поселення, щоб їхніми руками підносити промисловість і сільське господарство. В Указі про амнестію не сказано чи стосується помилування згаданих вище народів, треба думати, що так. Хоч заплутані параграфи советського законодавства, дають змоги виконавцям виконувати указ, так як то буде зручно. Про ліквідовані республіки й області в тексті помилування не говориться — їх не амнестовано.

Помилування не прийшло несподівано. Його психологічно підготовляли „інженери людських душ” в художній літературі. В Корнійчука п'єсі „Крила” всю вину за обвинувачення і переслідування та арешти колаборантів звалено на

Берію. Дружина героя п'єси каже: „не треба згадувати того, що було. Правда перемогла. Навіть той, що загрожував мені концлагерем, начальник обласного МГБ, сидить тепер в тюрмі після арешту Берії”. П'єса написана на тему колаборантів, закінчується словами головного героя Ромодана: „Скільки лиха, болю, сліз принесло людям недовр’я, які під виглядом пильності сіяла ця банда! Вони сліпили очі, а ми вірили і як вірили!”. І як завжди то бувало в імперії, після перемоги „правди” на сцені, героїня, що багато натерпілася говорити: „Спасибі, велике спасибі Центральному Комітетові”. Так заведено в Росії здавна, тільки замість Центрального Комітету до революції перемагала царська правда. Подібних літературних показів несправедливості, на тему колаборантів, в соціальній літературі більше. Без сумніву, тему ту розробили письменники в різних варіантах, щоб через художні образи підготовити населення до перемоги „правди”, за яку воно має бути вдячним теперішньому ЦК. Корнійчука п'єса не сходить зі сцен великих і малих театрів Советського Союзу.

За висловом російського сатирика Щедрина в Росії завжди любили „порядок”. Полемізуючи з критиками, які закидали йому перебільшування, мовляв, сатирик описує неосягаєму дійсність, Щедрин, відповідав, що та дійсність держимордця (типова для російської духовості — Ред.) хоч і не скрізь і не завжди вибивається назверх, а тим не менше вона є конкретна, бо з неї як з жолудя дуб виростає цілий уклад. „Стережіться, говорив Щедрин про тодішніх держиморд — завтра йому сприятимуть обставини і він таки довершить те, про що колись мріяла його таємна думка”. Ота таємна думка, не завжди намацальна (її не добочають і тепер ще в нас), скрита в духовості царської імперії, її провідних сил, при сприятливих обставинах довершилась, розцвіла і нашла свій повний вияв в ділах большевизму, який вже кермується третьою провідною генерацією. Іноді у нас споріть над тим, чи Сталін продовжував Леніна і чи нинішнє керівництво йде сталінською дорогою. Безпідставні й безgrundовні порожні дискусії: — „міняються знаки і возглавія”, а імперський гураган-ні. В амнестії, про яку йде мова, марно шукати якоїсь зміни, чи спуску на гальмах. І за Леніна, і за Сталіна, і в нинішній амнестії задуми

були ті самі, байдуже, що мотивація в дечому інша, бо то „знаки”. Та коли уважно читати, то мотиви нинішні спільні з мотивами попередніх амнестій. В кожній підкresлювалося, що Советський Союз зміцнів, подолав труднощі, тому й милує ворогів. Цьогорічна амнестія умотивовується господарськими успіхами, зміщенням держави і закінченням військового стану з Німеччиною. І все це прикрито „принципами гуманності”.

Читач запитає, а які ж таки причини цього „гуманного потягнення” большевиків? Указ про помилування видано зараз після переговорів з делегацією Західної Німеччини, яка домагалась звільнення своїх військово-полонених. Не маючи зможи відкинути цього домагання, бо на встановленні дипломатичних і торговельних зв'язків з НФР Кремлеві дуже залежало, змушені були задовольнити німецькі вимоги. На підставі амнестії, Москва хоче домогтися повороту еміграції народів Советського Союзу, а коли ні, то унешкідливити для себе їхню політичну діяльність. Видаючи указ про помилування, Москва економічно нічого не втрачає. З матеріалів тих, що повернулися до Зах. Європи після заслання, виглядає так, що ефективність праці ув'язнених дуже низька; завдяки наростаючому спротиву. Не виключено, що рабський труд став просто мало рентабельним і ув'язнених коляборантів буде розміщено на вільні хоч і підневільні поселення. Політично ж теперішнє керівництво виступає перед населенням в ролі тих, що заступаються за „правду”. І вона, мовляв, перемагає.

Канцлер Аденауер, домагаючись повернення полонених заявив: „Ви не повинні вбачати нічого провокаційного, коли я скажу: неможливо встановити нормальні відносини, поки це питання не буде розв’язане. Те, про що я говорю і є сама нормалізація”. А перед тим заявив: „Мене цікавить виключно гуманний бік цієї справи”. І указ прикрито мотивами гуманності. Не могли ж бо Булганін з Хрущовим перед цілим світом після так зручно і успішно розпочатих маневрів про співіснування, відкидати вимогу німців. Амнестувати тільки німецьких полонених, які давно переведені на стан військових злочинців, було незручно перед своїми „коляборантами”. Бо чим же німці кращі за оті мільйони з національних республік, яких запрото-

reno, як „військових злочинців”.

Вихід знайшли, проголошенням указу про амнестію коляборантів. Але, за 9626 німців, як нараховують в Кремлі, Булганін домагається повернути і сприяти поверненню „понад 100 тисяч коляборантів” з Німеччини. За десять німців сто „советських граждан”. Торгівля по московському.

Переслідування й поборення еміграції, що з будь яких причин залишили Імперію завжди входила в плян зовнішньої політичної роботи урядів Росії. Ще в 1649 р. в законах Московщини було вказано, що тих, які покинули країну навіть для комерційних пістреб без дозволу, треба б „бить кнутом, чтобы другим не повадно было”, (щоб інші не мали охоти тікати). А тут же мова йде не про торгівців, а про політичні протимперські сили, які таки щось роблять на еміграції. Поминаючи всякі правно крючкотворні благодаті, якими обіцяє указ нагородити поворотців, бо їм ніхто не повірить, і це мабуть знають і в Москві, підкresлюю, що указом про амнестію, Москва проголосила новий тур наступу і переслідування на еміграції з Советського Союзу. В Москві мабуть не покладають великих надій на повернення утікачів. Бо як-не-як і в наш „гуманний вік” право захисту утікачів існує. Кремлівські правителі підйшли до цього діла по купецьки. Запросили найбільше, а надіються, і не без підстав, коли не цілком відібрati право свободи на політичну діяльність еміграції, то звести його до мінімуму. І в цьому велика небезпека отого нового наступу Москви на нас в час коекзистенції. Не треба забувати і того моменту, що використовуючи „гуманні мотиви”, спекулюючи на миролюбстві, Москва буде домагатися, якнайширшого доступу, стику імперських цуциків з емігрантами, очевидно, з „обов’язку взяти в оборону советських громадян”. А що це значить — говорити зайво, бо для цього й було створено „Комітет возвращения на Родину”.

Уряд Західної Німеччини в своїй заявлі відкинув домагання про повернення, забезпечивши право притулку для утікачів. Відпала фізична небезпека, але політична — ні. Тому нашим завданням є: всім піднести голос в обороні політичної свободи і діяльності еміграції, стуки скрізь, щоб задум большевицьких держиморд з Москви залишився тільки задумом.

ДІЛОВІ НАРАДИ

В Неварку 11. вересня, а в Дітройті 25 відбулися наради голів та представників Відділів ООЧСУ та Спілки Української Молоді в Америці. Радили над питаннями: зміст і методи роботи, уніфікація обліку в Відділах.

На обох нарадах, які становлять цілість, обговорено нинішню політичну ситуацію й намічено завдання на найближчий час. Наради поважно застановились над питанням переборення денационалізації і справами національної культури, наступ на яку так наполегливе веде в Україні окупант. В доповіді й дискусіях було підkreślено, що боротьба большевіків проти націоналізму в Україні за всіма познаками буде посилена й тут проти української еміграції.

Не в зближенні з імперською науковою, в якій майстри єдинонеділімської політики, прикриваючись плащиком советознавства, хочуть розчинити український націоналізм у великопростирній імперській калюжі, — дорога до визволення, а в розбудові своїх національно-культурних осередків — наше завдання. В громадській роботі — не замикається в гета, що сходяться в ряди-годи, щоб пом'януть усопших, а працювати на всегромадській національній базі — така засада. Наради ухвалили всебічно підтримувати творчі вияви національно-культурного життя, сприяти його розвиткові. Перед учасниками нарад поставлено вимогу, зобов'язати Відділи й Осередки, щоб відзначення національних свят переводилося на високоїдейному політичному й мистецькому рівні.

В багатьох Відділах ведеться підготовні роботи до відзначення 1000-ліття християнської України. Де-не-де були спроби провінційної партійщини протиставитись відзначення цієї величавої дати підсиченням регіонально-провінційних патріотизмів. Наради засудили такі спроби, вказуючи на те, що в боротьбі між сходом і заходом Християнство України, ставши національною синтезою, було непоборною духововою зброєю, спираючись на яку нація утверджувала й обороняла своє національне я. І нині, коли московській патріарх разом з православним екзархом на Україні підписує спільні відозви в обороні одних проти других, а цей же екзарх є лялькою московського імперіалізму, ми на еміграції мусимо віднайти і зміцнити національно християнську синтезу, щоб протиставитись наступові московського православ'я на Україні. Наради прийняли повідомлення Головної Управи про вихід в жовтні „Історії Русів”. Відділи зобов'язалися всіляко допомогти, розповсюдити цю монументальну працю з історії України, яку слухно називають українською Біблією. Ухвалено протягом вересня, жовтня й листопада скріпити фінансово спроможності видавництва й збільшити передплату на „Вісник”.

Багато уваги було приділено на нарадах проблемі національного виховання молоді, зокрема сумівського діяльності. Вже тепер Осередки СУМА при допомозі ООЧСУ мають розпочати вишкіл виховників молодечого сумівського діяльності. Завдання відповідальне, не легке й інструкціями про потреби його не розв'яжемо, а розв'яжемо, коли залучимо старші фахові сили українських патріотів до праці з молоддю. Застановлюючись над зміс-

УКРАЇНСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ НЮ ЙОРКУ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ СОВЕТІВ В ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЯХ

Ще не зовсім призабула українська громада Нью Йорку протесту проти советської „кукурудзяної” делегації, відбутої 12. вересня 1955 вночі під готелем Валдорф Асторія в Нью Йорку, в якому крім організацій В. Ф. брали участь СЗСУ — Сел. Партиї та Асоціація колишніх в'язнів советських концтаборів й тюрем, почали готовуватись до зустрічі з „советчиками” біля ОН — при нагоді відкриття 10 Сесії Об'єднаних Націй 20-го вересня 1955 р. Про „зустріч” думали організації В. Ф. і організації т. зв. Демократичного бльоку.

На спільному засіданні, зайніційованому ДОБРУС-ом, обрано Протестаційний Комітет, затверджено клич, летючки до українців й американців, як також зміст меморандуму, яку делегація комітету передала Ген. Секр. Об'єднаних Націй в Нью Йорку. В неділю 18-го вересня 1955 під трьома укр. церквами роздано українські летючки із закликом до участі всіх, як також по книгарнях залишено для роздачі. У вівторок 20-го вересня 1955 р. українці о 9-ї рано почали збиратись біля будинку Об'єднаних Націй.

На транспарентах написи: „Ми хочемо вільної України”, „Україна хоче Волі й Незалежності”, „Волелюбна Америка бережись московського слова про мир”, „Москва прагне підкорити людство комуністичному рабству”, „Вільні народи світу допоможуть поневоленим Москвою народам скинути їх кайдани”. На інших говорилося, що „Поневолені Росією народи — це найкращі союзники вільного світу”, „Без Вільної України-не буде спокою в світі”, „Найкраща запорука миру це вільна й Незалежна Україна”, та інші. Цілий день 20- вересня невелика кольона демонстрантів сторожила, ходячи з кличами під будинком Об'єднаних Націй, роздаючи летючки й літературу представникам країн, дипломатам та кореспондентам. Американці видиралі летючки з рук пікетантів, дипломати зупиняли свої авта, щоб одержати летючки протикомуністичного змісту.

Фільмували. Знімки ред. Вал. Ковала для СУМ-Фільму показувано на телевізії того ж дня в Нью Йорку. Демонстранти передали Генеральному Секретарятові Об'єднаних Націй меморандум з оскарженням советської загарбницької політики червоної Москви. Проф. Лемкін, автор конвенції про геноцид, вийшов із Об'єднаних Націй до демонстрантів, гратуючи їм, забрав меморіял, який підписало 14. організацій м. Нью Йорку. Супровідне письмо до меморіялу підписали: пп. Саливон і Юшкевич.

Про демонстрацію багато говорило американське радіо, писала американська преса Нью Йорк Таймс, Дейлі Ньюз, Хріщен Сайенс Монітор із Бостону та інші. На жаль із

том і методами суспільно-політичної роботи Відділів ООЧСУ, наради намітили головні теми для праці та способи їх переведення. Звернено увагу на те, щоб низові клітинні відбували регулярно свої сходини, узмістовлюючи їх. В трьох Осередках передбачено організувати народні Університети.

Учасник.

Ол. Савко

ХАРКІВСЬКІ ЗУСТРІЧІ

(ДО 300-РІЧЧЯ ХАРКОВА)

Пожовклим листом спадають дні з років-дерев і засипають спочатку тонкими, а потім товстими шарами події, що відбулися вчора, позавчора, рік, два, десятки років тому... У пам'яті образи людей, їх вчинки, поступовання, характери, наставлення. Щоб не дати минулому безслідно потонути в забутті, розгортаемо шари насипаного пожоклого листя — опалих днів — і відсвіжуємо сторінки минулого.

Харків. 1929-30 роки. З сьогоднішнього погляду Харків мені тоді нагадував корабель, що плив по широких водах перед щораз виразнішою бурею. Ще можна було вийти на борт корабля і дивитись на світло дня, вдихати свіже повітря, але вже з кожною хвилиною чулося, що десь недалеко від корабля і над кораблем згущалися потворні хмари, хвилі били чимраз сильніше, кораблем починало все дужче хитати. Приходив час, коли пасажирам корабля — мешканцям Харкова — треба шукати сковища, ховатись перед бурею, що наступала.

Харків затихав. Затихало громадське, політичне, культурне, а в тому — й літературне життя. Письменники, науковці, студенти ставали чимраз боязливішими, мовчазнішими, обережнішими. Перед кожним поставало питання: як рятуватися перед прийдешньою страшною непогодою? Всяк розв'язував це питання по-різному. Одні вирішували заховати себе, прикритися

кореспондентів української преси не було нікого, або ніхто не зацікавився тією акцією, хоч одна із поважних газет має свого акредитованого представника при Об'єднаннях Націй, який або не був, або не подав, бо преса українська задоволилася передати за Нью Йорк Таймс коротенькую новинку.

З ініціативи ООЧСУ відбуто спільні наради організацій Нью Йорку відносно відбуття протестної акції українців нашої метрополії проти нових советських зазіхань на душі вільних українців поза залізною курткою. На зборах організацій 27-го вересня 1955 р., керованих полк. Р. Дольницьким, обрано президію: сотн. Садолем-Зілинським, інж. Байбак та В. Повзанок, яка підготовляє віче всіх організацій для протесту проти нового червоного наступу большевиків на свободу політичних еміграцій з СССР.

буль-чим, поки пролетить гураган, інші зважувались іти напролом дійсності, ставити їй своє чоло просто і відкрито, не боячись загибути в тій поставі, треті змінювали свою шкуру, натягали на себе плівку, що витворювалася за таких обставин, пристосовувалися до зміненої погоди і — жили. Чи було то справжнє життя, варте і гідне людини, чи ні — про те говорять чини, поступування, поведінка тих, котрі пішли третім шляхом. Але на їх власний погляд вони жили, діяли, творили. На їх погляд вони були „буревісниками”, носіями отого „нового”, соціалістичного, комуністичного, проти націоналістично-буржуазного, проти куркульського, проти, за їх термінологією, „міщанського”.

Такими я вперше зустрів у Харкові Володимира Бичка і Івана Неходу, сучасних поетів у поневоленій Україні, головним чином — дитячих поетів. Бичко й Нехода були типовими представниками активного комсомолу 29-30 років. Вийшовши з піонерів і висунувшись завдяки піонерії комсомолові „в люди”, вони сприйняли тогочасну большевицьку дійсність, як благодать, як щось таке, що хвилями буття жene їх угому, все вище й вище. І вони справді „росли”, піднімалися по нових совєтських щаблях до вершин, за які вони й по сьогодні не змогли вхопитися. Валентин Бичко і Іван Нехода — це два задушевні друзі, хоч різного характеру. Високий і худий Бичко, з завжди блідим обличчям (згодом він хворів на сухоти), був далеко меткіший, рухливіший і, скажімо прямо, нахабніший за смуглЯвого, нижчого ростом, „веснянкуватого” Неходу. Нехода був тихіший, смирніший. Обидва вони, здається, працювали в 28-29 роках у редакції „На зміну”, тодішнього органу юних піонерів. У 30-му році обидва вчилися в Харківському Інституті Народньої Освіти (ІНО) на площі Карла Маркса 2, проти т. зв. „благбазу”, нижче Клочківської, біля річки Лопань. До Інституту вони потрапили за комсомольськими рекомандаціями, не здаючи навіть іспитів. Ясно, що для таких совєтська влада була „добра”. Бичко поводив себе в ІНО зухвало. На лекції приходив коли хотів і вчив, що

хотів. Уважав уже тоді себе „визнаним поетом” хоч і надрукував кілька віршів. Кожної перерви між лекціями ходив по коридору і, прийнявши позу поета, голосно виспіував з „Онегіна”:

„Куда, куди ви удалітесь,
Весни моєї златиєї дні?”

Між студентами ходили чутки, що Бичко вів розкладницьке, аморальне життя. Ночами він возив у таксі, за зароблені за „патріотичні” вірші гонорари, дівчат-студенток по кафе і ресторанах. Нехода, як міг, „тягнувся” за своїм другом Бичком. Так, будучи в своєму побуті гіршими „прогнившими міщенами”, ніж інші, проти кого вони самі ж виступали, ці нові покликанці „творити нове” видавали себе в своїх творах за найвищої мірки „чистих”, „криштальних” молодих людей доби „соціалістичної перебудови” міста і села.

Таких виростало тоді більше. Кость Попов — голова всеінститутського профкому, Ол. Железний (потім він „зукраїнізувався” і писався — Залізний) — секретар інститутського комітету комсомолу і інші. До речі, Кость Попов, хоч який був затяжий марксист і хоч скільки виступав був на інститутських зборах з советсько-хвалебними промовами, доповідями, тощо, все ж, здається, не втримався на поверхні большевицької течії. Те саме сталося і з Железним-Залізним. Останній працював згодом у Харківському обкому комсомолу, потім — в обкомі, а ще пізніше — секретарем Київського обкому комсомолу. Проте, і Попов, і Залізний, і чимала група редакторів із харківської обласної комсомольської газети „Ленінська зміна” пізніше зникнули, як бульки на воді. Їхнє вислужництво перед московськими сатрапами в Україні обернулося проти них. Знаю, що багато з тієї плеяди комсомольського активу арештовано й заслано безповоротно.

Серед старших мені довелось зустрічатися з Юрієм Шовкополясом, Василем Минком, Валеріяном Поліщуком, Андрієм Пановим, Володимиром Коряком (цей навіть читав у загаданім інституті літературу), Тереном Масенком, Іваном Микитенком і іншими. Коли мова йде про мої харківські зустрічі, то ніколи не можу забути зустрічей із Микитенком, якого я не злюбив був і зненавідів ще тоді, в ті розгойдані тридцяті роки, коли я вступав у життя ще невиробленим, несміливим і необізнаним достатньою мі-

рою з дійсністю молодим, лише сімнадцятирічним хлопчиною. Це мое враження з Микитенка не змінилося, не зважаючи на те, що пізніше в аматорському драмгуртку довелося грati ролю Пронашки з п'єси Микитенка „Дівчата нашої країни”.

Іван Микитенко був типовим комуністом-большевиком, і не лише через формальну приналежність до компартії, а через його, сказати б, органічне позитивне сприймання всього комуністичного. Він був делегатом на XVII Всесоюзному з'їзді компартії, після якого їздив по селах і містечках Харківської області і виголосував блахманні, задурманючі доповіді. На зборах у районовому центрі Нова-Бодолага Микитенко в доповіді буквально сказав, що компартія СССР стоїть, як скеля серед бурхливо-го океану. Хвилі течуть, б'ють об скелью, а скеля стоїть могутньо й непохитно... Свою відданість партії і владі Микитенко відобразив у його наскрізь підлабузницьких перед окупаційним режимом п'єсах „Диктатура”, „Кадри”, „Дівчата нашої країни” і інших. Мені довелося бачити „Диктатуру” Микитенка в Березолі і Червонозаводському театрі ім. Франка. З природу тієї п'єси відбулася одного разу розмова, про яку я ніколи не забуду.

Це було десь восени 1930 року. Я з однією студенткою, Емою С., ішов із Купецького спуску до Інституту на площі Карла Маркса. Ема одночасно працювала в театральній студії Березоля. Ми з нею по дорозі розмовилися за Микитенкову „Диктатуру”. Ми дискутували, в якому театрі — в Березолі чи Червонозаводському — краще була поставлена „Диктатура”. Ема обстоювала думку, що в Березолі. Під час нашої розмови пристав до нас, порівнявши пліч-о-пліч із Емою, середнього росту, міцної будови, широкопикий, з маленьким прямим, гострим на кінці, як у горобця, носом чоловік. Коли Ема похвалила Березіль, що він, мовляв, краще виставив „Диктатуру”, як Червонозаводський театр, чоловік несподівано встрав у розмову:

— Що, що ви сказали, товаришко?

— Я сказала, що Березіль краще поставив п'єсу „Диктатура”, ніж Червонозаводський театр.

— Це вигадана неправда, — майже нервово заперечив чоловік із гороб'ячим носом.

— Це правда, — відповіла енергійна Ема. — Тоді ви не розумієтесь на мистецтві.

Ображений чоловік, почервонівші, не мав нічого іншого, мабуть, робити, як одверто признастися:

— Я є автор „Диктатури” і, мабуть, краще вас знаю, де ліпше поставили мою п’есу.

Ема й собі почервоніла. Вона не сподівалася, що закид у нерозумінні мистецтва зробила самому Микитенку.

Ми повернули до Інституту, а Микитенко пішов у напрямі друкарні ім. Петровського.

Ці мої спомини про Івана Микитенка нехай пригодяться для тих, хто, боронь Боже, спробує його витягти з архіву, як „теж мученика” за українську справу. Іван Микитенко, насмілюється твердити, був правовірним комуністом, безхребетним письменником. Це була протоплазма. Большевики його знищили за те, що він виявився для них занадто малим лъокаєм. На його місце вони поставили куди більшого — Олександра Корнійчука.

В найближчих людях можна помилитися, але все ж мені здається, що з відомих і бачених мною літераторів на більшу повагу заслуговують поети Іван Вирган, Петро Дорошко, Степан Крижанівський. Вирган — тонкий лірик, тиха і непихувата людина, за кар’єрою і славою, як мені здавалося, він ніколи не ганявся, як це робили Вадим Собко, Ігор Муратов і ті ж згадані Бичко й Нехода. Чи не тому Вирган вперше виступив не з советославословною поезією, а з ліричною поемою про джігіта Алі. Степан Крижанівський після кількох своїх віршів одразу перейшов на студіювання мови Марка Вовчка, кохаючися в ній, а потім взагалі пішов на філологічні студії і тепер працює в Академії Наук УССР, як кандидат філологічних наук. Звичайно ж, і наукова творчість Крижанівського не позбавлена марксистсько-матеріалістичної основи, але все ж таки це не те, що низьке служіння ворогові низькопробними „творами” типу „Буковинської повісті” Муратова чи „пісень про Сталіна” Бичка і інших. Написав же був Бичко такий вірш про Сталіна, в якому „стільки зірок нема на небі, як розуму в Сталіна” (переказую з пам’яті, невіршовано).

Коли говорити про події і постаті Харкова тих чи тих років, можна б було подати надзвичайно багато цікавого матеріалу, який би міг

досить корисно послужити для нашої науки на чужині. Треба було б лише зібрати весь той матеріял і відповідно його вкомплектувати та зберегти для наступних поколінь. Сказане тут далеко не вичерпує всього того, що знане, бачене, чуте й пережите мною в Харкові в різni періоди його життя. Мірою можливостей і потреби вертатимусь до цієї теми ще, подаючи окремі образки й епізоди. Але це — наступних разів.

Леонід Полтава

СЛОВО ДО ЕНЕЯ

Не про твою, Енею, Трою
Звелів співати Аполлон:
Моя за іншою горою
В тяжкий потрапила полон.
Якби ж то греки чи латини
Прийшли оружно в Україну, —
Були б в музеї корогви: —
Поклявшись честю на папері
Пройшов через великі двері
Обман — старий посол Москви!

Уже й боги висять на реї,
Не те що християнський люд.
Даремна ж річ прохать Астреї
Про справедливість і про суд.
А Зевс — далеко. України
Не чутъ за скреготом турбіни,
Чи може вуха замалі:
Там Зевсу Керенський в кав’ярні
Підносить страви, з виду гарні,
Уміло зварені в Кремлі.
Енею, в добрий час пішов ти!
Хоч і тоді ще знов чортів,
Та все таки не відав Жовтня,
Ні тaborів, ні пашпортів;
Тоді ще все таки пливлося,
І хоч і рідшало волосся,
То більш од чарки, як біди.
Прийди тепер! Доми, крамниці
Замкнуть. Упустя — до в’язниці
Ще й скажуть: „Більше не ходи!”

Якщо не влучило з зенітки
І як не стежив звідтіля, —
Приходь! Без пальмової вітки
Побачиш, що таке земля....
Віддаючи поклін герою,
Не про твою співаю Трою, —
Чому? Прийди — збегнеш тоді.

Я ж зраджу клясиці: з тобою
Протиснуся межи юрбою
Та й може виручу в біді...

Егеж! Пройшло років чимало —
Енея наче й не було...
Вже нові вирито канали,
Вже й ріки змінюють русло.
Аж раз, під гнівний гуркіт грому,
Почув я мову незнайому:
З-за хмар — Енеєвих сіней:
— Не був дурний ще раз вертатись!
Зварили — пробуйте ковтати!
Благословляусь!... Ваш Еней!...

Уриков з поеми-епопеї Єнейда Модерна

Др. Ол. Секолишин

ПРО АГАПІЯ ГОНЧАРЕНКА

(в 90 роковини прибуття його до ЗДА)

Як подає американська преса в одному Нью-Йоркові живе біля 45 націй, кожна з яких намагається зберегти своє національне обличчя, а в державному житті, в державній системі з них формується американська нація. Під час революційної війни 1775 р. в ЗДА багато національностей мали своїх борців за незалежність ЗДА: Французи — Ляфета, поляки — Пулавського, німці — барона фон Штойбена, мадяри — Ковача, а Костюшко, — адютант ген. Вашингтона, либонь, походив з українського роду Костюшків на Поліссі.

Дослідники української спільноти в ЗДА інводять, що 1662 р. прибув до Америки шляхтич Альбрід Заборовський, з українським пізнівськом, що брат М. Шашкевича належав до перших поселенців й прибув біля 1831 р. Композитор П. Сокальський перебував 1860-их роках так само й Рожанковський і інші. Однак перший свідомий українець патріот, що не погоджувався із російським царським деспотизмом, був козак, священик АГАПІЙ ГОНЧАРЕНКО, який прибув до Нью Йорку 1865 р. Справа його добре відома в ЗДА, але не всі дослідники належно оцінили його постать та значення й для української спільноти.

Гончаренко вперше вказав американцям на російський імперіалізм та царський деспотизм М. Павлик в 1894 р. вперше видав в Коломні „Спомини Агапія Гончаренка, українського козака-священика”, де вказує на його шляхетно ліберальні погляди й обороні поневоленого українського люду. В Українському Календарі з 1901 р., уложенім Ант. Левком, на стор. 35-ій вміщено фото Гончаренка під величезною сосною, яку він виплекав з насіння 1783 р. В нашій пресі та Альманахах доволі матеріялів про нього. Гончаренко був першим українським інтелігентом, імігрантом, який залишив по собі славу свідомого українського патріота, що до смерті держав зв'язки з краєм, а в англійській мові писав про Україну й її змаг до здобуття свободи та державної незалежності.

Андрей Онуфрієвич Гончаренко народився 19. серпня

А. Гончаренко

1832 р. в селі Кивані на Київщині, де його батько був священиком. Вчився хлопцем в Київській бурсі, а потім в духовній семінарії, а 1853 р., як богослов, вступив до Печерської Лаври ченцем. Київський Митрополит Філіярет робить його своїм „книгодержцем” в канцелярії та зв'язковим й курфєром по монастирях і селах. В ченях одержує він ім'я Агапія, а 1857 р. призначено його на ієродіякона православної церкви російського посольства в Аtenах-Греція. В Аtenах Гончаренко пав'язує контакт з проти-царськими російськими революціонерами, переписується з Герценом у Лондоні. Царські шпигуни все слідили за ним і одного разу піймали, коли кидав лист до Лондону і думали повернути до Росії. З Константинополя приятелі помагають йому втекти від поліції та переселитись до Лондону, де він прожив до 1861 р., звідки повернувся знов до Греції. На Атенській Горі Гончаренко висвячується на православного священика, вільбуває паломництво до Святої Землі — Єрусалиму. Ховаючись від переслідувань російської агентури, Гончаренко переїздить до Єгипту, потім до Малої Азії, а відтіля до Америки. Оселившись в Нью-Йоркові Гончаренко одружується з італійкою Чітті Албіною 1865 р., практикує Богослужіння старослов'янською мовою для православних. Вчит греку в евангелійській школі, різьбить на дереві й металю та працює складачем в біблійному товаристві. Коли ЗДА закупили 1867 р. Аляску в Росії, то потребували знавців російської мови тамтешньому населенню, Гончаренко почав видавати часопис для мешканців Аляски.

В Сан Франціско — 1. березня 1868 р. почав виходити двотижневик англійською, українською та російською мовами під назвою „Аляска Геральд”, проповідуючи ідеї Т. Шевченка серед читачів. Часопис проіснував до 1873 р. з додатковою назвою „Свобода”. А. Гонча-

ренко пробував організувати з козаків, засланих царом на Сибір й Аласку, товариство революції в Росії.

Коли Росія продала Аляску, уряд видав заклик до козаків повернутись назад на Сибір. Вони відмовилися і на Алясці біля 20.000 козаків, які на запит губернатора „хто вони такі” відповіли, що вони козаки. В статті, яку передрукувала „Окленд Інквайєр” про козаків писалося 1879 р. як про поневолений народ. Цю статтю передрукувала „Свобода” ч. 8, з 1899 р. Гончаренко розповідає про українське козацтво, як про народ „високої розвиненої моралі”. Автор наводить досить цікавий приклад відносин України з Москвою. „Як еспанці під Пізаром вигубили ІНКІВ з Перу, збуривши їх святыні, пам'ятники, а навіть міста, те саме вчинили москалі з козаками”, після зруйновання Січі царицею Катериною. Гончаренко слушно зауважує, що українці стримували азійські орди перед їх навалою на Європу, чим охоронили європейську цивілізацію перед варварством. Свою статтю Гончаренко закінчує так: „Ми не вдоволені з московського ярма і готові повстати в обороні нашої незалежності. Ці наші почуття ніколи не загинуть”. Статтю підписав Агапій Гончаренко, козак вільної України.

За оборону населення перед фабрикантами автор попадає в конфлікт з ними й уряд звільняє його з посади редактора Аляска Геральд.

Згодом він купує хутір біля місцевості Гейвардс-Каліфорнія, де поселяється, давши йому назву „УКРАЇНА”. На хуторі в нього знаходилася книга вписів з 18 тисячами підписів, тих що його відвідували. З вибухом першої світової війни Гончаренко покладав великий надії, що Україна стане самостійною й вільною державою, скинувши московські кайдани. Він говорив: „Наш край — джерело козацтва, якоже Фінекс, воскресне на добро людям, вічну правду і волю”. Свої всі матеріали й записи переслав він перед своєю смертю до Українського Національного Музею у Львові. Він є першим українським імігрантом в ЗДА, що розпочав в Америці свідому боротьбу за українську державність.

Його надмірна любов до України є подивуєдна. В його „Свободі” з 2. лютого 1873 р. він писав, що „козакуючи по світу вже кілька років, між всякими людьми, я не бачив ще нічого кращого, як тебе українська земле! Ой люба моя, мамо моя! Я не піду жити з тобою бо там москаль сквернівець панує”...

Вірний національній ідеї він залишився до смерті — 1916 р. 3-7. травня на улюбленах хуторі Україна.

Управа Другого Відділу ООЧСУ в Нью Йорку видала пропам'ятну поштову картку та поштові значки з нагоди

1000-ліття ХРИСТИЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ

Ціни: картка 20 ц., значок бранзової краски 25 ц., бльок (4 значки в двох красках) — 1. дол., комплект — 1.45 дол.

Проект картки: Св. Ольга Княгиня України у византійському стилі в чотирьох красках та проект значка в трьох красках виконав П. Холодний.

Замовлення на ці пам'ятні видання проситься слати: ODFFU, P. O. Box 304 Cooper Sta, New York 3, N. Y.

Для книгарень і кольортажі книгарський опуст.

Федір Одрач

ПОЛІССЯ

(Закінчення)

Ми далі й далі пливли проти течії. Ліс обабіч каналу густішав, лози густим плетивом розгалужувалися під грубими вільхами. А ми все пхалися далі у верхів'я каналу. Аж, нарешті, веслярі спрямували човна у вузеньку прісті, до лісу. Галузя лози здирало нам з голов шапки, але веслярі міцно натискали на весла і ми, нарешті, виїхали на широку галечину, через яку пробігала прісті. Галечина була болотяна, теж покрита водою, над якою буйно зеленіла трава. Ми поволі минули її і в'їхали до рідкого лісу. Між стовбурами дерев не було трави і човен тут скоріше посувався вперед. Мій брат з Цухою тепер частіше розглядалися і я догадався, що вони шукають якогось „грудка”, підвищення, де б можна було причалити човна. Підвищення не прийшлося нам довго шукати; натрапили ми на нього, коли минули з кілька куч молодого вільшняку.

Всі ми повізлили з човна і ладили вирушити в лозі. Брат Василь попустив шкіряний пас, те саме зробив і Цуха. І я теж насідію іх. Ось, за хвилину ми будемо вишукувати стрункі, без галузок, лозові пруттики, огнестрілені їхні чубки, будемо стицяти ножами, прутти будемо розколювати на дві рівні половини і з половиною будемо здирати „полосся”, лико. Кінці лика будемо застромлювати за пас і так вони будуть тягнися за нами, а ми будемо нектомно далі шукати прутків без галузок.

Ми не гаючись подалися в лозові гущі. Ноги наші відразу ж поринули до колін у теплій весняній воді. Як тільки ми спустилися з підвищення в низовиння, Цуха відлучився від нас і попрямував до буйного лозового куща; я з братом скрутили ліворуч. Ми швидко теж наткнулися на стрункі лозові пруттики. Лоза паморочила нас своїми пахощами. Я помічаю, що брат Василь уже справився з п'ятма прутниками, а я ледво здер лико з одного. Ми ідемо далі, розглядаючись. Мене кортить чомусь заглянути до правобічних кущів; я впевнений, що там знайду багато прутників. А брат: — Тільки пе віддаються, Хведю! Як я свину, негайно приходить до мене.

Він пішов далі, а я „зашився” в кущі і вибираю щонайкращі пруттики і з поспіхом здираю з них лико. Мені дуже хочеться надерти багато „полосся” і я вже про ніщо не думаю, як тільки здивувати брата Василя, а дома від мами почути слова похвали. За моїм пасом уже чимало застромлених кінців „полосинок”, вони вужем тягнуться за мною по воді і я гордий, що виконую корисну працю, ніби доросла людина. Кущі, ніби оманливі чаклуні, та все надята мене в західному напрямі, далі від брата Василя.

— Вааасиль! — кричу я. Чую різкий свист. Він не далеко — це мене тішить і я далі переходжу від куща до куща та все в протилежному напрямі. Аж ось перед мною розложистий кущ вільшняку, окружений глибшою водою. Мене кортить до цього куща. Води тут по пояс. Як я тільки наблизився до нього, майже перед моїм носом випурихнула з нього велика качка. Вона з криком повисла над деревами і я відразу ж зміркував,

що в кущі яйця. Розхилюю галузки і посеред купини помічаю зеленкуваті яйця; гнізда було старанно вимощене сірим качачим пухом.

Вибрати з качачого гнізда яйця, на Поліссі не вважалося за злочин. Це мабуть тому, що качок по болотах було цілі хмари, з другого ж боку, для бідного поліщука яйця, це безкоштовний цінний подарунок. З яєць можна зробити яєшню, чи зварити їх, які то нагоди не часто траплялися в злідненному житті поліського селянина. Але, поруч з цим, був ще і інший закон — не брати з гнізда засідженіх яєць. Про це вже мусить пам'ятати старий і малий. Відерті з гнізда яйця, в яких уже почалося життя качечят, уважалося за великий гріх. Я цей закон теж знав докладно і коли око мое голубило приманчуви західку, я не забув яйця „випробувати”. Взяв одне до рук і занурив у воду. Яйце перевернулося „пухою”, туїшм кінцем вгору — це був знак, що яйця засіджені. Я це яйце відразу ж положив у гніздо, прикрів пухом і подався далі шукати лозових прутників.

Я знов: — Ваасиль! — Тиша. — Я ще дужче: — Го-го Ваасиль!!!

Десь здалека долинув до мене свист. Це мене трохи занепокоїло. Скручу в напрямі до цього свисту. Аж тут знову приманчива кущі лози, та з такими прекрасними прутниками. „Полосся” тяжить за моїм пасом, а мені хочеться ще і ще дерти — о, як я здивую брата Василя, які солодкі похвали злинути на мене від мами! Кущі лози з дрібними прутниками, як на злість, надялять мене все в протилежному напрямі. Я забиваю про небезпеку і далі посугаюся в західному напрямі. Аж дивлюся, за найближчими кущами — підвищення. На підвищенні зелений моріжок, на моріжку сила силена щавлю. Не надумуючись, рву щавель і кладу його до шапки. І думаю про маму, яка втішиться із цього щавлю, бо кислий борщ для нас, це найкраща страва. Я швидко наповнюю щавлем шапку і знов: — Ваасиль! Го-го, Василь! — Тиша. Я ще дужче кричу. Знову тиша. По тілі пробігає морозець.

Я швидко повертаю на схід, бо мені здавалося, що звідти долинав до мене раніше свист брата Василя. Але, як тільки я ступив кілька кроків, ніздри мої прорізав ідкій сморід. Розхилюю ольхові галузки і здрігаюся. Між двома кущами вільхи помічаю здохлого дебелого вовка. Як пізніше мені брат пояснив, зимою колоденці насинали по лісі отрути і багато вовків наїжерлося її і поздихало. Це заплата за вівці й коні. Бо справді, вовки на Поліссі, це страшне нещастя для селян. Восени вони найгрізніші. Отара овець, до прикладу, пасеться на толоці, пастушок ледво огляпеться, як вовк уже схопить ягня, закине за спину і мчить до лісу ніби навіжений. Ночами підкрадається він до пічліжників і давить коні. Іноді прокрадається до хлівів і звалює з під вівці кладе їх мертвими на купу.

Я вже не зупиняюся коло лозових кущів — спішу в західному напрямі до брата. Але на мої гукання, брат чомусь не відповідає свистом. Страх непокоїть мене гостріше. Я пробрався крізь густу смугу і все гукаю брата Василя. Аж раптом переді мною виросла „гада”; розхилюю густе лікове галузязя, приглядаюся присадистим грабам, з якого то дерева поліщуки роблять полози до саней. А он який ясень! Стрункий і простий.

Яке весло з нього можна було б витесати! І знов хочу гукати Василя. Аж тут раптом затріщало сухе галузязя. Вовк! Смертельний жах зіплює мені груди. Сторожко поглядаю між стовбурами. Під галузистим грабом помічаю довгошию сарну. Вуха настовбичені — видимо зачула людину. Я: — Шут-шут. Не бійся, я тебе не вбю, шут-шут. Сарна підстрибула вгору і зникла в гущавині. Я далі йду градою. Проковзую побіч стовбурів і затримуюся коло дупластії берези. Мені хочеться тут відпочити. Але ледве я подумав про відпочинок, як з дупла виплеснулась велика сова. Вона почала кричати по дитячому, лопочучи отчайдушно крилами. Це мене налякало і я мерцій збігаю з гради і болотом далі поспішаю в східному напрямі.

— Го-го, Ваасиль! — Десять лалеко слабкий свист. Я ще дужче кричу, знову чути слабкий свист. І потім: — Хведю! Я тут! Ходи сюди, Хвеедю!

Радість для мене велика. Я твердою хodoю прямую у визначеному напрямі, до брата Василя. Але поліським болотяним лісом дуже небезпечно йти навпросте. Грунт щокілька кроків міняється. Ось вільшняк, бреду між купинами-кущами, ноги натріплюють на твердь, але трохи далі, ноги починають грузнутини. Ще не віриш, що перед тобою небезпечна драгва і обережніше посугаєшся далі вперед. Тебе надійті гладка, присадиста трава, там, мовляв, твrdий ґрунт. Але, як тільки підійдеши до неї, перед тобою ця трава випинеться подушкою. Поліщук знає, що собою являє ця рівна трав'яста гладина. Це тільки верхня оболонка трави, під якою мулисті безодні, треба мерцій утікати від такого зрадливого місця! І мені теж натрапилося таке трясовиння. Я відразу ж скрутів ліворуч, щоб обійти його, але тут інша небезпека: глибока прісті. Треба її за кожну ціну перебрести. Обмацую костурем дно прісті і переконуюся, що воно тверде. Бреду через нього по пояс і скручу вже просто на схід. І знов: — Го-го, Ваасиль! Чую ще слабий свист, як перед тим. Я ще дужче кличу брата, але свисту чомусь уже не чути. Знов морозець пробіг мені по тілі. Припішую хід, переді мною куп'ясте болото, з розкиданими миршавими кущами верби. Я вправно стрибаю по купинах у напрямі стіні літу. Але, перед стіною застутила мені дорогу грузька смуга, поросла „рогозом”, (сивою лепехою). Я знаю, що рогіз росте тільки в небезпечних багнах, чи в мулистих западинах. Це теж юстивна ростинна на Поліссі, подібно як ситник. Корінці її білі, і мають солодкавий смак. Із стрічкоподібного її листя, поліщуки тчуть широкі плахти, якими накривають під час дощу картоплю, чи драбинки, коли вирушають у дальшу дорогу.

Я знов скручую ліворуч і обходжу мулину смугу з рогозом. І, Го-го, Ваасиль!

— Я тут, Хвеедю! — Слава тобі Господи! Я вже не далеко від брата. Я з великою енергією біжу на цей голос. Під моїми ногами твердий ґрунт, я ляяную між грубезними вільховими стовбурами. Брат мій не вмовкає і безперебійно кличе мене. Його голос дедалі виразнішає і я вже цілком заспокоююся. Ніздри мої дразнить дим і я вже наперед знаю, що брат з Цухою розпалили ватру і мабуть варять щуку, бо коли ми виrushали в дорогу, я бачив у братовій торбі щось округле, ніби казанчик..

Ми на ще густу лісову смугу і бачу на невеличкому підвищенні брата Василя з Цухою. Вони сидять на підсетеших галузках коло ватри і покурюють махорку. На ватрі стойть казанчик, з якого випивається запашна паря.

— Ах мурза ти мурза, Хведю! — це брат Василь. — Я ж казав тобі не відбиватись! — Він прикликав мене до себе і вхопив пальцями за мое вухо, але замість покрутити за нього, він погладив мене по голові і лагідно сказав. — Добре, що не згубився.

Ми згодом прийнялися споживати юшку. Як виявилося, Цуха „захопив” з собою три дерев'яні ложки і ми черпали гарячу рідину з казанчика і закушували хлібом. Я їм розказав про свої пригоди. Брат з увагою слухав, потім і він почав озповідати про все, що бачив сьогодні в лісі. Він говорив більше до Цухи, як до мене.

— Там, он, у бік „казьонции”, я надібав велику граду. Закортіло мене пошукати ясеня на „терніцю” (струмент, яким на Поліссі жінки виробляють прядево з льону). А ясені там, Грицю, струпкі як свічки. Що один, то кращий. Так я заглався аж до середини гради. Дивлюся, під грабом торішнє листя ібі ворущиться. Я підходжу ближче, а тут коли не зірветься великий вепер, коли не зарохає, коли не метнеться в лішину, то я аж оставтів. Щастя, що це не була саминя з поросятами. Ех, коли б я мав стрільбу. М'яса привезли б до дому на ціле літо!

І Цуха мав теж свої пригоди. Він зігнав з гнізда дику гусь. У гнізді було тринадцять яєць. Засіджені!

— Я у воду яйце, а воно плаває та „пухою” вгору. А великі ж ці яйця, як домашньої гуси. А он, на граді та гадина гналася за мною. На хвоста, сатана, ставала і плигала. Я дерев'яними вілочками принизив її до землі і потім розбив її ломакою голову. У-у, гаддя тут до біса.

Сонце вже давно зійшло із зеніту в напрямі західного небосхилу. Ми всі почали збиратись у поворотну дорогу. Я почав навіть сумніватися, чи ми віднайдемо свого човна. Але брат Василь з Цухою мали добрій „нюх”. Вони непомільно вели мене в напрямі Хвадорського каналу, де неподалік був наш човен. Незабаром ми знов опинилися на каналі; човен швидко плив за водою, я знов зайняв місце на поску. Позаду брат Василь стернував веслом. Цуха затягнув пісню: „Ой коли ж то вечір, да й повечорі, коли ж мое серце повеселіє...” Через бас уセルі прозвали Його пугачем, а дяк Калістрат навіть запрошуває Його до церковного хору, але Цуха відклався.

— Не можу, — казав Цуха, — соромлюся дівчат. Коли б отак ат баб повинидалі з кліроса, тоді і може б...

Коли ми вийшли з лісу і опинилися на озерці, порослуому „мимолом”, ми зупинили човна і прийнялися зривати цей муміл. Ми в короткому часі нарвали Його доволі і наша гиляра-човен посунулася по воді в напрямі Стиру. Тепер ми вже пливли рікою проти течії. Брат Василь знов розмотав хватку. Ледве ми пропливли з пару десятирів метрів, як шнуром знов тузнула щука. Цього разу була більша; між бортами вона підкідалася і пlessкала по дошках хвостом. Брат знов закинув у ріку шнур, і коли ми наблизилися до присті, на яку мали скру-

тити, шнур удруге затузався. Другу щуку брат Василь віддав Грицькові.

Сонце вже цілком повисло над західним обрієм. Над водою хмарами метушилися комарі. Ми якраз просувалися озерцем побіч пагорбка, на якому кучерявилася дубин. Це займище належало до села Грицькович; на цьому займищі минулого осені трапилась трагічна подія, про яку знали всі окolina села. Грицьковицький селянин, на прізвище Дубійчук, вів на цей горбок на ніч своїх коней. Він привіз своїх коней на „смоляку” (щось ніби барка), бо цей горбок з усіх сторін окружували глибокі озерця. Грицьковицькі селяни були впевнені, що сюди не зможуть продістатися вовки. Ці хижаки, як відомо, здебільшого бояться води. Але цього разу Дубійчук прорахувався. Коли він уранів приїхав смоляком до горбка, застав своїх коней роздертими. Гніда кобила мала перегрізене горло, кінь сивун мав теж перегрізене горло і розпореного живота, лошатко ж було до половини зжерте вовками. По слідах, під дубом, на піску, Дубійчук міг ствердити, що спустошення доконало двох вовків, так званих „горбунів”. Під тим же дубом були вигрізені дві ямки; вовки, відомо, наїжерлися землі, щоб бути тяжчими під час нападу на коней. Коні були недосвідчені, бо нещодавно Дубійчук купив їх у Пінську, на ярмарку. Поліські коні з теренів, де відяться вовки, не легко дають себе перемогти. Вовк, як відомо, ніколи не накидається на свою жертву, коли та має потурену між передніми ногами голову. Він тоді пікерує її з усіх боків і провокує до бігу. Коли кінь починає бігти, він підносить вгору голову і вовк тоді легко його доганяє, силінням стрибком досягає шні, вгризається в неї зубами і валить коня додолу. Часто буває і таке, що голодний вовк нерозважно накидається на досвідченого коня, гірше ще з жеребцем, який, тримаючи між передніми ногами голову, пильно стежить за напасником і коли той хоче стрибнути на

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ „ВІСНИКА”

Передплата на рік \$4.00

Передплата на півроку 2.25

Ціна окремого примірника50

Всі передплати, зокрема з Канади, треба надсилати грошевим переказом (монет ордер), або в звичайних листах, на адресу адміністрації журналу.

Банкові чеки й грошеві перекази треба виповнювати на адресу:

“ВІСНИК”

**R. O. BOX 304, Cooper Sta., New York 3, N. Y.
O. D. F. F. U.**

Про всякі зміни адреси прохаемо негайно повідомляти адміністрацію, рівночасно подаючи і свою дотеперішню адресу.

Адміністрація.

“ВІСНИК” — ОРГАН ООЧСУ

Редактор Колегія

Головний редактор

I. Вовчук

нього, задніми копитами лупить у ребра вовка. Вистарчить тільки одного удару копит, щоб вовкові в судорогах простягти ноги.

Наш човен нарешті минув озерця і ми знов опинилися на присті, побіч болотяних рівчин, які належали до нашого села. Згодом ми перетягли човна через міліну, побіч Грудів і повільно наближалися до села. Над болотами вже повис вечірній сутінок. Десь на полі Круглиці співали дівчата, вертаючись з поля до дому. Вони, сливе, полони просо.

Ми байдоро вертали в село, несучи на плечах „полосся, а я ще й шапку із шавлем.

(Закінчення з ст. 14)

Як бачимо, Марокко є для Франції, як під господарським, так і стратегічним оглядом приблизно тим, що Україна для Росії в її експанзії на південь і захід. Як господарська міць України для Росії, так Марокко для Франції у її сфері колоніальних посілостей, є найбагатшим краєм й опертам під кожним оглядом. Тому, як Росія поборює усякий самостійницький рух України для вдергання своєї міцної позиції в Чорноморському просторі країн, так Франція жорстоко поборює марокканців, які не хочуть бути бастіоном поневолення дугих африканських народів та середником мілітарного росту їх гнобителя — Франції, знаючи дуже добре, що самі вони можуть цілком добре правити власним краєм без французьких намісників-резидентів.

Боротьбу за незалежність марокканців підсилює, зміцнює історична державницька минувшина, їхні пам'ятки і традиції минулого, фанатична ісламська віра, через приналежність до якої мають солідне та щире братерське попертя других магометанських народів цілого орієнту. Арабський світ в повні солідаризується з боротьбою марокканців.

КОЛЯДА 1955 РІК — КЛІВЛЕНД, ОГІО

Василь Жук 5 дол., Хома Володимир 5 дол., Пукач Михайло 5 дол., Женчак Василь 3 дол., Ведмедек Іван 2 дол., Баран Ярослав 5 дол., Труш Осип 2 дол., Магоцький Осип 2 дол., Шмагала Стефан 5 дол., Кузьмич Андрій 2 дол., Волошин Андрій 2 дол., Сушко Михайло 2 дол., Майкович Іван 2 дол., Ярема Никола 20 дол., Іванюк Орест 5 дол., Слободюк Савер 3 дол., Галан Михайло 5 дол., Марцеко Іван 2 дол., Блюй Никола 2 дол., Чикай Стефан 2 дол., Мочковський Осип 5 дол., Дуда Василь 2 дол., Данилевич Петро 2 дол., Бусько Осип 3 дол., Яворський Іван 2 дол., Голубець Григорій 3 дол., Хованець Григорій 3 дол., Купчак Дмитро 2 дол., Ремар Іван 2 дол., Собчак Василь 2 дол., Фітіяк Андрій 5 дол., Бурлан Іван 2 дол., Турчик Стефан 3 дол., Дмитро Струс 3 дол., Стефан Морозович 2 дол., Розалія Кулях 3 дол., Осип Марцінов 1 дол., Михайло Капраль 3 дол., Василь Кужда 3 дол., Іван Пасічник 2 дол., Іван Димкович 5 дол., Лука Котович 5 дол., Іван Піхурко 3 дол., Стефан Медицький 3 дол., Іван Гаврилів 5 дол., Іван Шупулка 1 дол., Іван Задорожний 5 дол., Богдан Мінілович 2 дол., Андрій Гречка 2 дол., Мих. Городчевич 3 дол., Степан Сахно 2 дол., Теофіл Тишкевич 1 дол., Іваничковська Єва 2 дол., Степан Панків 1 дол., Любія Білинська 1 дол., Микола Гаврилів 2 дол., Юліян Кошу-

ляк 2 дол., Семків Богдан 3 дол., Стефан Сивпій 1 дол., Фур Іван 2 дол., Вільх 3 дол., Пеціо Іван 2 дол., Теодор Гаглан 5 дол., Вовк Надія 2 дол., Петро Венгрин 5 дол., Василь Гарула 1.50 дол., Степан Бернор 5 дол., Степан Кулік 1 дол., Володимир Чопко 2 дол., Марко Кріськів 2 дол., Григорій Коваль 5 дол., Петро Ойсипів 2 дол., Гриць Кухарчук 2 дол., Ніна Гордієнко 5 дол., нечіткий 1 дол., Володимир Дамянек 1 дол., Д-р Левицький Витворт 10 дол., В. Самокішин 2 дол., В. Бучацький 2 дол., М. Воляк 2 дол., Микола Степанів 2 дол., Максим Задойний 2 дол., Андрій Затрошок 2 дол., Осип Бончук 3 дол., Василь Вовченко 1 дол., нечіткий 1 дол., Василь Сидорешко 1 дол., Іван Кобіцкий 1 дол., Семен Буцький ½ дол., нечіткий 1 дол., Михайло Свірчак 5 дол., Антошкевич Максим 2 дол., Михайло Кальницький 1 дол., Михайло Колодій 5 дол., Білинський 5 дол., Сідельник 3 дол., Степан Воляник 3 дол., К. Мяжда 3 дол., Тимотій Добуш 3 дол., Ярослав Галанюк 2 дол., Марія Яремкевич 2 дол., Василь Рурич 2 дол., Тарас Бурік 2 дол., Петро Гордійчук 2 дол., Марія Мельник 1 дол., Михайло Дутковський 1 дол., Михайло Кабась 1 дол., Осип Теркала 2 дол., Петро Гупаловський 1 дол., Петро Опацький 2 дол., Іван Ізарко 1 дол., Мирон Шиян 2 дол., Володимир Спрігун 3 дол., Кристина Кавінська 2 дол., Микола Бак 1 дол., док. О. Е. Малицкий 2 дол., М Яремко 5 дол., Тульський Петро 2 дол., Кнап Михайло 2 дол., Бачинський Іван 2 дол., Парганин Вол. 3 дол., Мураль Василь 5 дол., Форемний Вол. 2 дол., Мураль Франк 10 дол., Шіпка Володимир 5 дол., Задорецький Микола 5 дол., Сорочак Іван 3 дол., Бревка Антін 2 дол., Пелех Михайло 5 дол., Урбанський Омелян 3 дол., Гарчачин Теодосій 2 дол., Волянський Григорій 2 дол., Волянський Ярослав 5 дол., Зенчак Степан 2 дол., Стакхур Роман 2 дол., Городинський Іван 2 дол., Телеп Іван 3 дол., Стецура 2 дол., Микола Головач 2 дол., Дмитро Палайда 2 дол., Василь Мацяк 2 дол., Михайло Володимир 2 дол., Петро Рогальський 2 дол., Марко Мельнішин 2 дол., Максим Бецко 2 дол., Андрій Третяк 2 дол., Федор Синечко 2 дол., Никола Симирак 5 дол., Петро Лютий 2 дол., Іван Галинich 2 дол., Іван Бак 2 дол., Петро Ковалський 1 дол., Пилип Явин 2 дол., Іван Симчак 2 дол., Микола Макар 4 дол., Префон Лесів 2 дол., Григорій Глух 2 дол., Михайло Наконечний 2 дол., (продовження в наступному числі)

У попередньому числі „Вісника” ч. 9 в статті Г. Завадовича „Чого не треба замовчувати трапились друкарські помилки:

Стор. 30 шпальта права, 14 зверху, надр. письменник має бути: письменників. Ст. 30, шпальта права, рядок 14 зверху „Грейграунд” „Грейгаунд” Стор. 30, шпальта права, ряд. 19 зверху, надр. кортить, має бути: корисно. Ст. 30, шпальта права, ряд. 20-ий зверху, надр. з листою має бути: з метою. Ст. 30, шпальта права, ряд. 24 знизу надр. „За погром”, має бути: „За порогом”. Ст. 31, шпальта ліва, ряд. 18 зверху, надр. можуть допомагати має бути: хочуть допомогти. Ст. 31, шпальта права, ряд. 9 зверху, надр. церкви, має бути: церква.

За вересень, жовтень і листопад змінім фінансову базу
„ВІСНИКА”

Printed by „Dnipro”, 77 St. Marks Place, New York, N.Y.